З А Т В Е Р Д Ж Е Н О
Директор Державного науково-методичного центру змісту культурно-мистецької освіти

_____ М. М. Бриль

« 12 » _____ 2021 р.

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ЗМІСТУ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

ЗБІРКА ВРАЖЕНЬ

фортепіанні мініатюри

для закладів початкової та фахової передвищої мистецької освіти
галузь знань 02 Культура і мистецтво
спеціальність 025 Музичне мистецтво

Київ – 2021

Укладач:

Ю. А. Нібель — викладач Кам'янського фахового музичного коледжу Дніпропетровської обласної ради, спеціаліст першої категорії

Рецензенти:

О. В. Марценківська — завідувач денного відділення, викладач циклової комісії «Загальне фортепіано» Київської муніципальної академії музики ім. Р. М. Глієра, спеціаліст вищої категорії, кандидат мистецтвознавства

Т. О. Микитіна — голова предметної комісії викладачів фортепіано та концертмейстерів фахового коледжу культури і мистецтв (м. Калуш), спеціаліст вищої категорії

Відповідальна
за випуск А. Г. Полещук

Рекомендовано
на засіданні методичної ради
КЗ «Кам'янський фаховий музичний коледж»
Дніпропетровської обласної ради
(протокол № 05 від 07 грудня 2020 р.)
© Нібель Ю. А., 2021 р.
© Державний науково-методичний центр
змісту культурно-мистецької освіти, 2021 р.

ЗМІСТ

Передмова…….. 4
Методичні рекомендації…… 5
1. Роздум…… 9
2. Казка на ніч……10
3. Маленьке капричіо……12
4. Скоро сніг…….. 13
5. Весна…….. 14
6. Одного разу..... 16
7. Я чекаю..... 18
8. Ескіз…….. 20
9. Інтермецо……... 23
10. Неминучість……... 25
11. Сумний експромт…….. 28
12. Кава на шпацер…….. 30
13. Поема…….. 33
14. Аквамарин…….. 36
15. Токата («Дорога додому»)…… 38

Передмова

Збірка фортепіанних мініатюр «Збірка вражень» включає 15 авторських п'єс і призначена для учнів середніх та старших класів мистецьких шкіл та початкових курсів коледжів. Представлені твори містять у собі програмність, що сприяє образному сприйняттю і розвитку уяви. Назва збірки дуже точно відображає музичний зміст. П’єси невеликі та короткочасні, як настрої. Написані досить просто, і нове тут виступає на тлі традиційного і звичного. Основні теми – зв'язок різних жанрів, стильових напрямків, втілення картин природи, побутові замальовки, відображення людських почуттів.

У розташуванні п’єс у збірнику зберігається принцип "від простого до складного". П’єси ємні та характерні, зрозумілі за формою та музичною мовою, але, водночас, вимагають певних технічних навичок від виконавця: володіння технікою подвійних нот, октавами, стрибками, а також поліритмією. П’єси формують навик виконання кантилени, розвивають дрібну та велику техніку, вміння користуватися різними видами педалі та тембральним забарвленням музичної фактури.

Цілісному сприйняттю настрою кожної п’єси сприятиме назва, а також емоційно-психологічний настрій виконавця.

Незважаючи на сплетіння фактурних і ритмічних особливостей жанрів, п’єси написані просто та доступні для сприйняття, спираючись на класичні традиції.

Методичні рекомендації

«Роздум» – п’єса наспівного характеру. Мелодія проводиться в партії правої руки. Ліва рука акомпанує в синкопованому ритмі. Незважаючи на мініатюрність п’єси, для виконавця дуже важливим є володіння технікою педалізації. Для цього потрібно вслухання в цілісність мелодичних ліній та зміни гармоній.

«Казка на ніч»

Спочатку колискова була жанром народної пісні. З цих джерел черпали своє натхнення такі майстри, як Й. Брамс, Ф. Шопен, Е. Гріг, К. Дебюсі, О. Аляб’єв, М. Глінка, П. Чайковський, А. Рубінштейн.

Твір має динамічне розмаїття від *pp* до *f*, але що стосується гучної динаміки, *forte* тут ніжне та глибоке. Мініатюра написана в простій тричастинній формі з невеликою кодою.

«Маленьке капричіо» – фортепіанна мініатюра в жвавому темпі *Scherzando* (від іт. жартівливо). Тут використовуються переклички мотивів між різними регістрами. Завдяки цьому у дитини розвивається розуміння тембрального звучання оркестрової палітри. П’єса потребує володіння технікою різноманітного штриху в партіях лівої та правої руки одночасно, переносу правої руки через ліву на октаву вниз і виконання форшлагу подібного до звучання дерев’яних духових інструментів.

«Скоро сніг…» – мініатюра споглядального характеру, навіяна очікуванням скорого снігу. З самого початку в партії лівої руки секундові інтонації нагадують завивання вітру. Особливою складністю є оволодіння поліритмією: вісім восьмих в партії лівої руки потрібно укласти в п’ять чвертей партії правої руки. Незважаючи на мініатюрність твору, він насичений змінами динаміки та агогікою.

«Весна» – в цьому творі є чітко визначений темп, але краще приділити увагу характеру цієї п’єси, який позначений як *In primavera* (від іт. – по-весняному). Ладо-гармонічний план простий. Є повторювальна технічна формула, яка включає в себе октавний стрибок.

Для досягнення технічного та грайливого виконання п’єси потрібен гнучкий та достатньо технічний апарат, а також образно-слухова уява, яка вимагає певних технічних вправностей: володіння акордовою та октавною технікою.

«Одного разу…» – п’єса грайливого характеру з позначкою на самому початку *Giocoso* (від іт. – грайливо). Сама назва твору дає поштовх для фантазії і образів. Має корисне значення для виховання в учня відчуття свінгу. На чітку основу в партії лівої руки накладається гнучкий, «свавільний» ритмоінтонаційний малюнок.

Основними труднощами є синкопування, блукаючий акцент (акцентування окремих нот) і тріольний пунктирний ритм. «Свінгова» пульсація повинна бути м’якою.

«Я чекаю…» – людина в стані очікування схильна до емоційних коливань. Коли в партії лівої руки з’являється синкопований ритм, чверть не повинна бути різкою. Цей ритмічний рух нагадує «баркарольний» акомпанемент. Різноманітність динамічної палітри, фактури і метроритмічних особливостей в партії правої руки не повинна порушувати метричний спокій акомпанементу.

Збагачення фактури та емоційної напруги призводить до кульмінації. Цезура є межею між емоційними станами. Останні чотири такти залишають слухача в очікуванні…

«Ескіз» – в цьому творі чітко прослуховується особливий жанр танцювальної музики, такий як хабанера. Головна деталь всього твору – це певний ритм в партії лівої руки. Басовий ритм хабанери дивовижно простий: подовжена восьма нота, за якою слідують одна шістнадцята і дві восьмі. Жанр хабанери змішується з мілонгою та андалузьким танго, що дозволяє музиці водночас бути і пристрасною, і меланхолічною.

П’єса має тричасну форму зі вступом. В середньому розділі відбувається зміна ладу (з мінору на мажор). Технічні труднощі: ритмічна

точність і «сухість» акомпанементу, володіння акордовою та октавною технікою.

«Інтермецо» – це самостійний жанр, що з'явився в епоху Романтизму. Твір виражає різнопланову картину людських хвилювань. Його основна мета – змусити виконавця швидко перетрансформуватись з одного стану в інший за рахунок зміни темпу та засобів музичної виразності. В середині твору динамічний план постійно рухається від *mp* до *ff*. Ця амплітуда призводить до кульмінації, яка в свою чергу розчиняється в *Sostenuto* (від іт. – стримано).

«Неминучість». Основна ідея твору – неминучість того, що відбувається, невідворотність фатуму та долі. Тому двотактовий мотив з'являється у всіх вступах до кожної з трьох частин п'єси. Музика лірична, але має збуджений характер.

Наприкінці першої частини відбувається зміна настрою за рахунок насиченості фактури та динаміки. Цей бурхливо-емоційний вибух призводить до «теми неминучості», яка синтезується в чергову кульмінацію, що закінчується низхідним ходом і питальною інтонацією. Закінчення твору виконується в рішучому та бурхливому настрої (*deciso*, *impetuoso*).

«Сумний експромт» – короткочасна та яскрава п'єса кантиленного складу. Твір наповнений кількістю динамічних відтінків та об'ємністю мелодики. Дуже важливо приділити увагу педалі, яка без чіткого слухового контролю може зіпсувати тонку передачу зміни гармоній та настроїв. Кульмінаційний момент викладений «соковитими» акордами.

Робота над твором розвиває техніку володіння поліритмією, розшаруванням фактури. Велика роль приділяється партії лівої руки.

«Кава на шпацер» – це п'єса про веселу прогулянку з кавою десь по маленьким і старовинним вуличкам Львова. Штрихова та ритмічна палітра є основоположною рисою цього твору. Внутрішньотактова синкопа, яка присутня в партії лівої руки протягом всього твору, є головним ритмоутворюючим елементом. Складність полягає в штриховій відмінності.

«Поема» – лірична п’єса, яка має трьохчастинну форму з коротким вступом. Ритмічна побудова першого мотиву є зерном цього твору. Початковий темп *Andante* (від іт. – спокійно, кроком), але в середній частині змінюється на *Animato* (від іт. – натхненно). Зі зміною тональності з до-мінору на мі бемоль-мінор, рух стає більш бурхливим. Чотиридольний розмір дає можливість розкритися мелодії в повній мірі. Тут необхідно чітко відчувати розмежування фактури. Останній епізод – *Meno mosso, ritenuto, calando*. Мелодія сповільнюється та затихає в глибокій ферматі.

«Аквамарин» – ім'я, колір і легенди, що оточують наповнений дорогоцінною прохолодою аквамарин – всі вони пов'язані з морем, адже з латинського «*aqua marina*» перекладається як «морська вода». Звідси і темпове позначення *Agitato* (від іт. – схвильовано). Широка фактура, різноманітність темброво-динамічних фарб, краса гармоній, яскравість і масштабність вибудуваної кульмінації твору – все це робить твір потужним, повним і незабутнім.

Токата («Дорога додому») – технічна п’єса доволі жвавого темпу. Протягом всього твору зберігається незмінний ритмо-інтонаційний образ. У фактурі твору переважає позиційність та довготривале застосування одного рухового прийому. При вивченні твору приділяється значна увага темповій стійкості, динамічній чіткості та рівності, артикуляційній ясності виконання. Важливою умовою подолання технічних труднощів, особливо у фактурі рухливих фігур шістнадцятими нотами, є узгодження піаністичних прийомів з пульсацією ритму, артикуляційними штрихами. Слід звернути увагу на приховану поліфонію.

Роздум

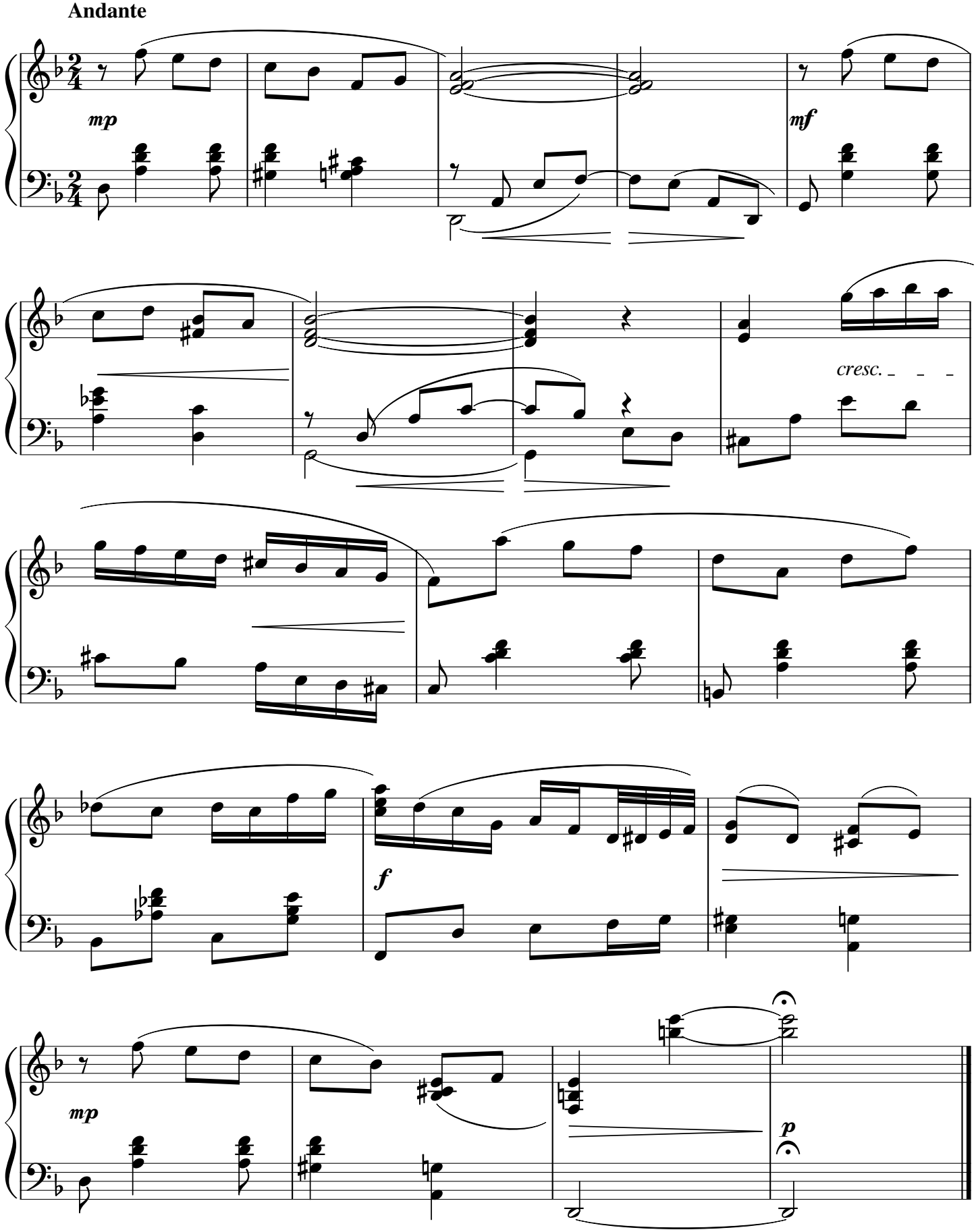

Казка на ніч

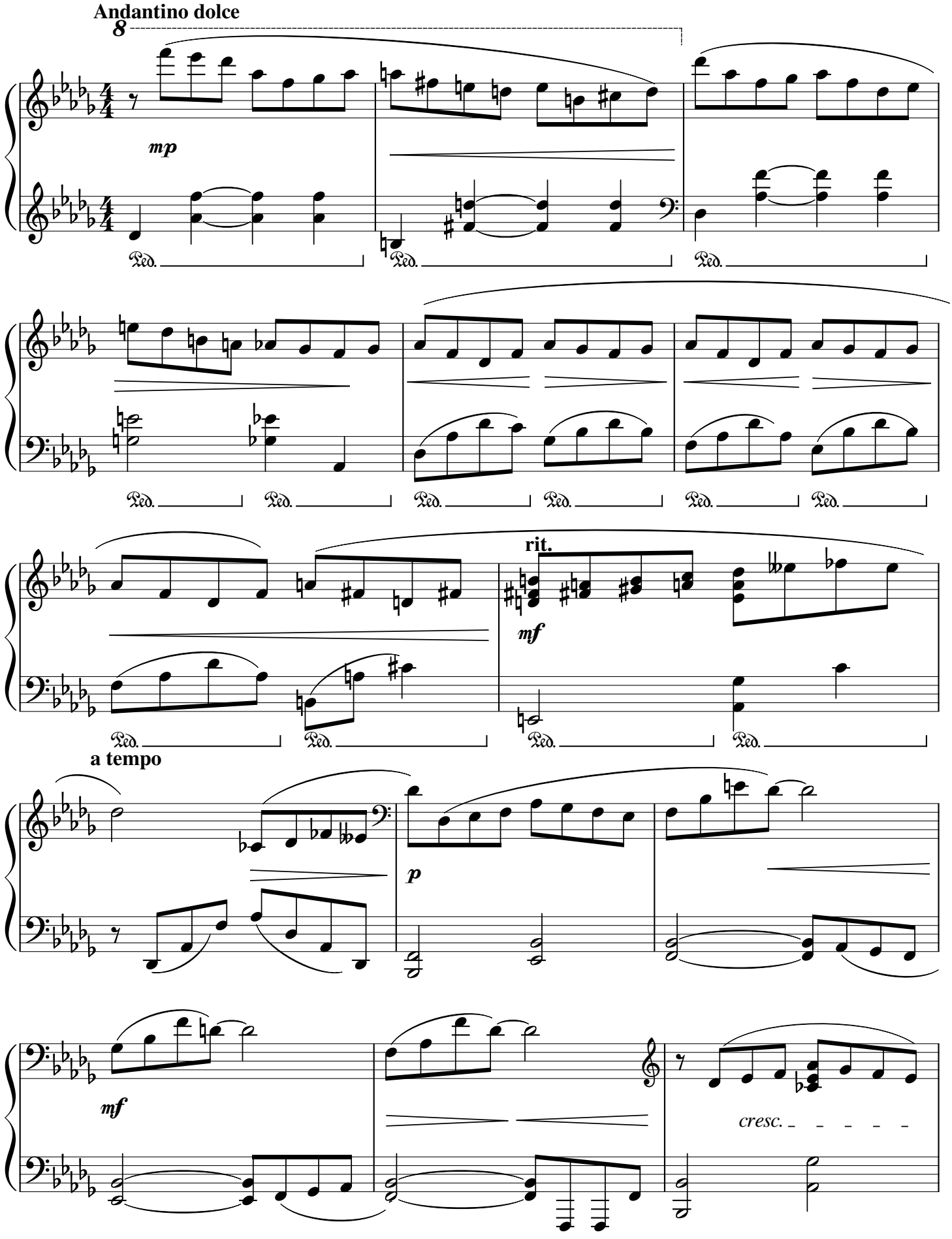

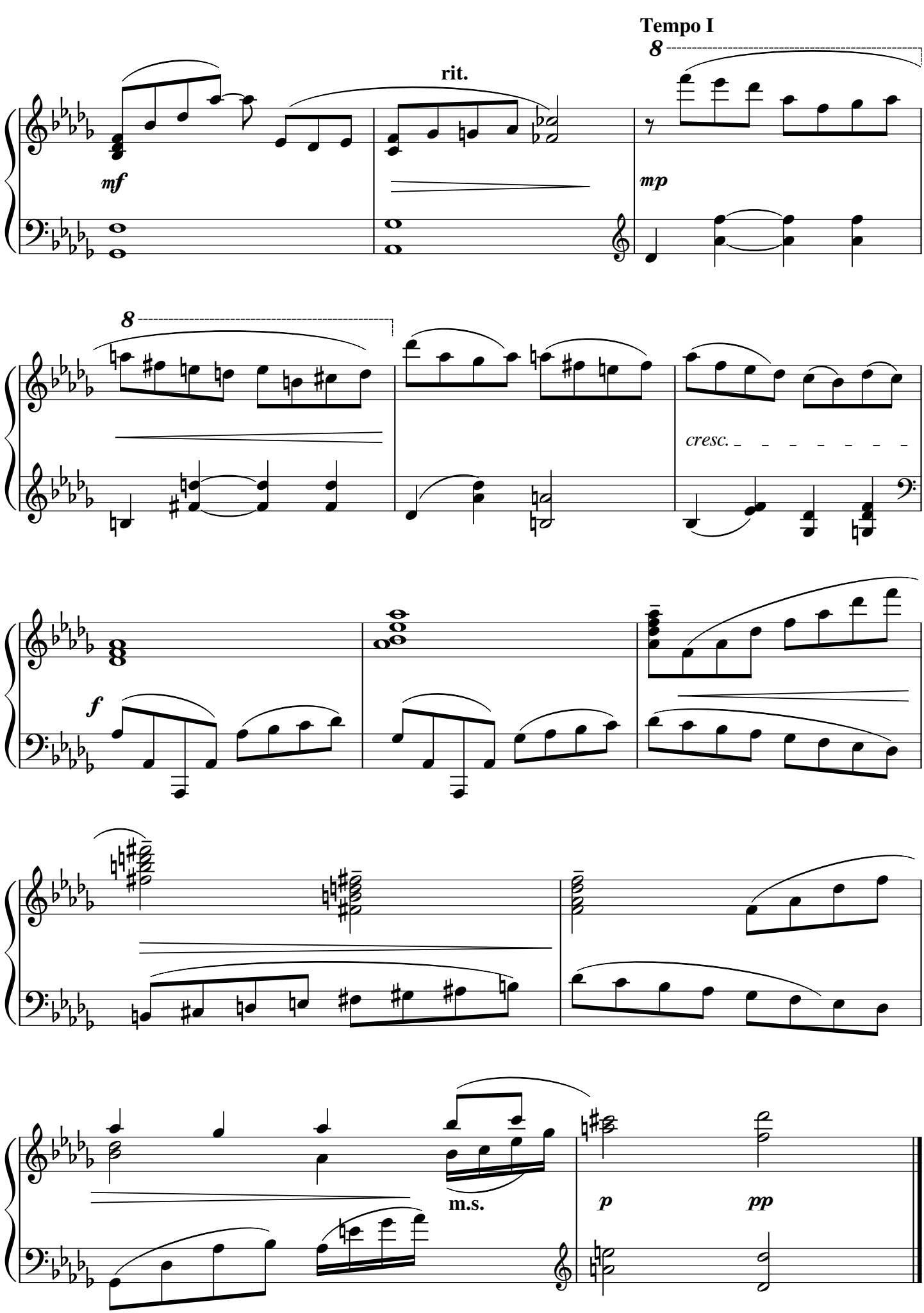
Tempo I
8
rit.
mf
mp
8
cresc.
f
m.s.
p
pp

Маленьке капричіо

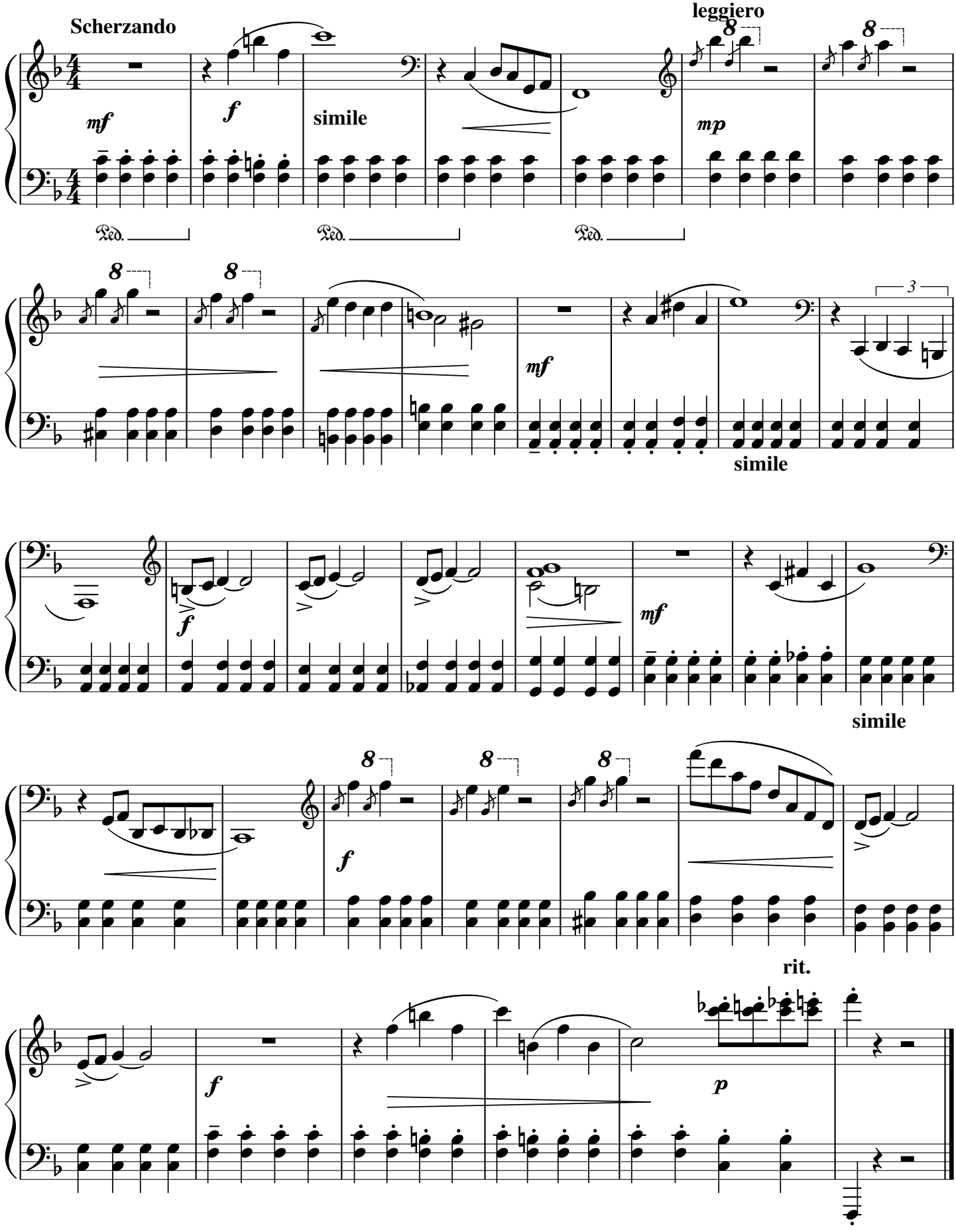

Скоро сніг...

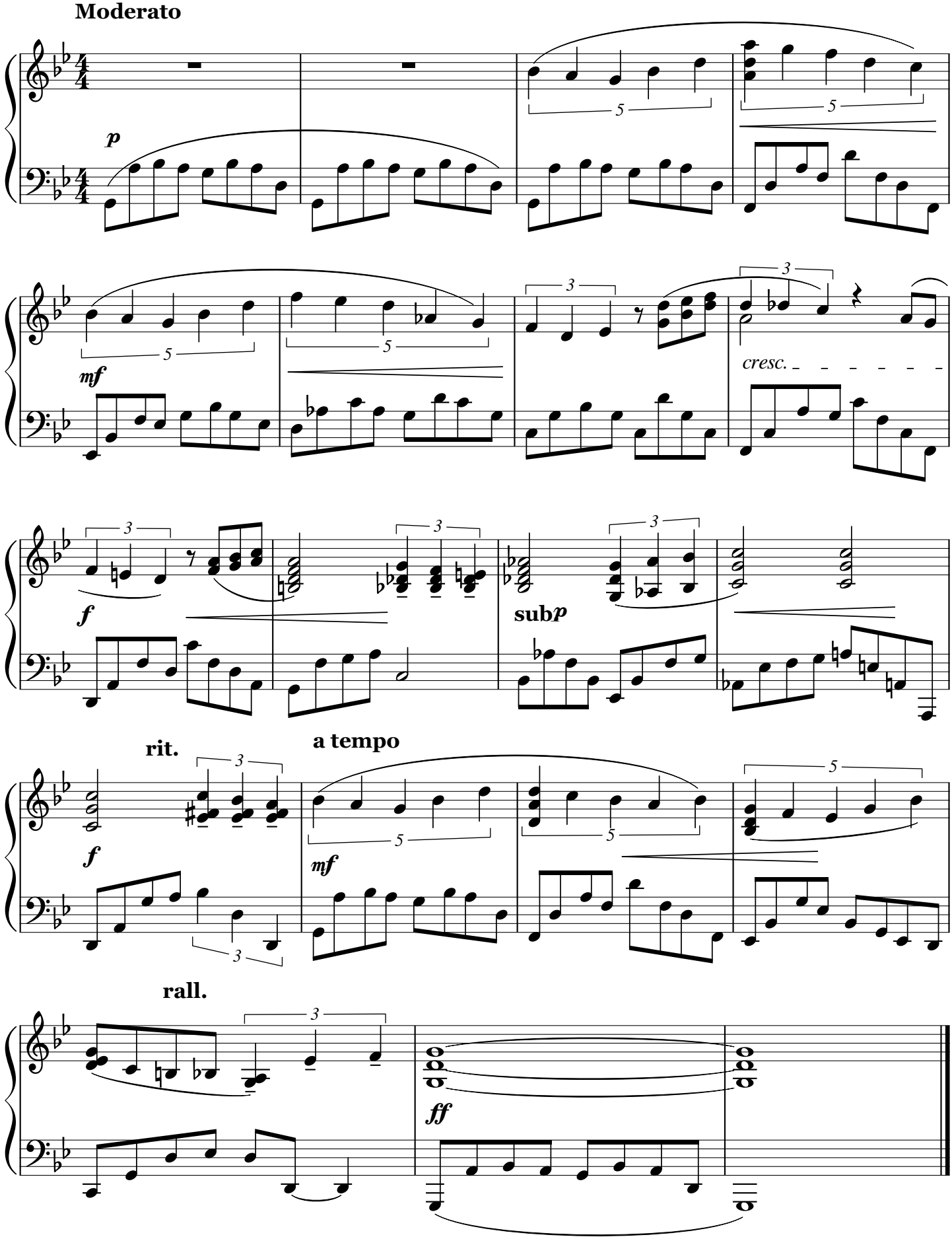

Весна

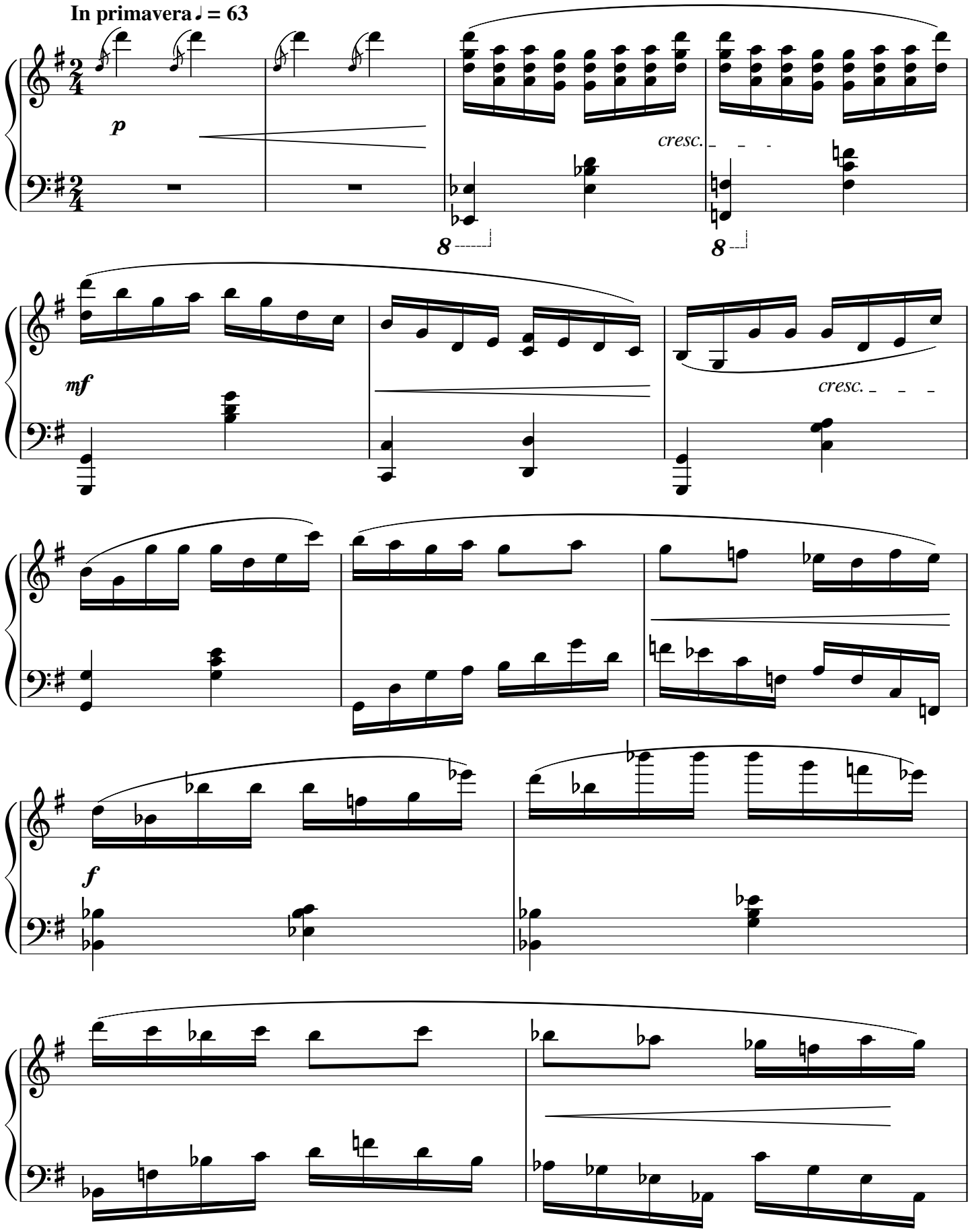

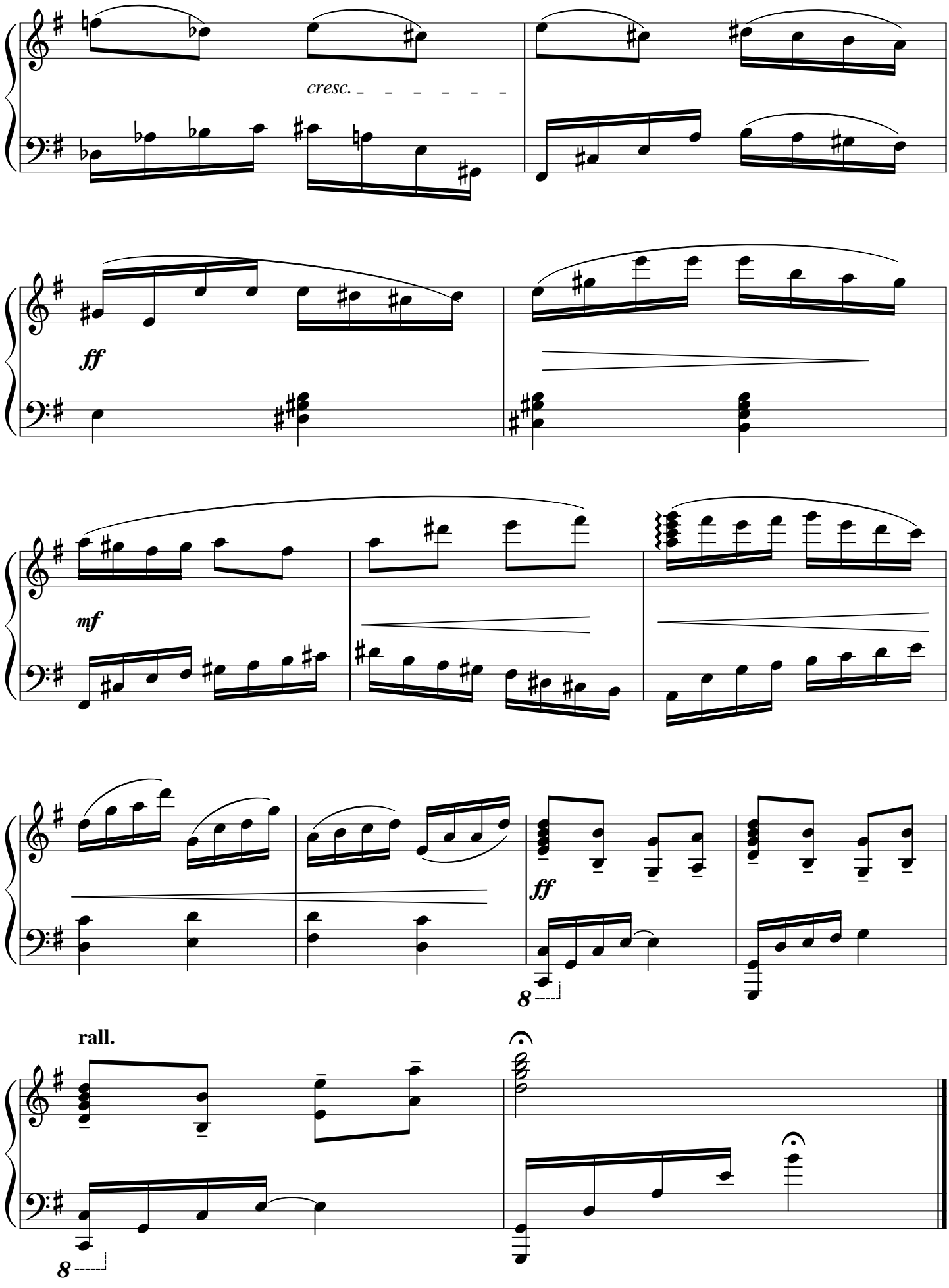
cresc.
ff
mf
ff
8
rall.
8

Одного разу...

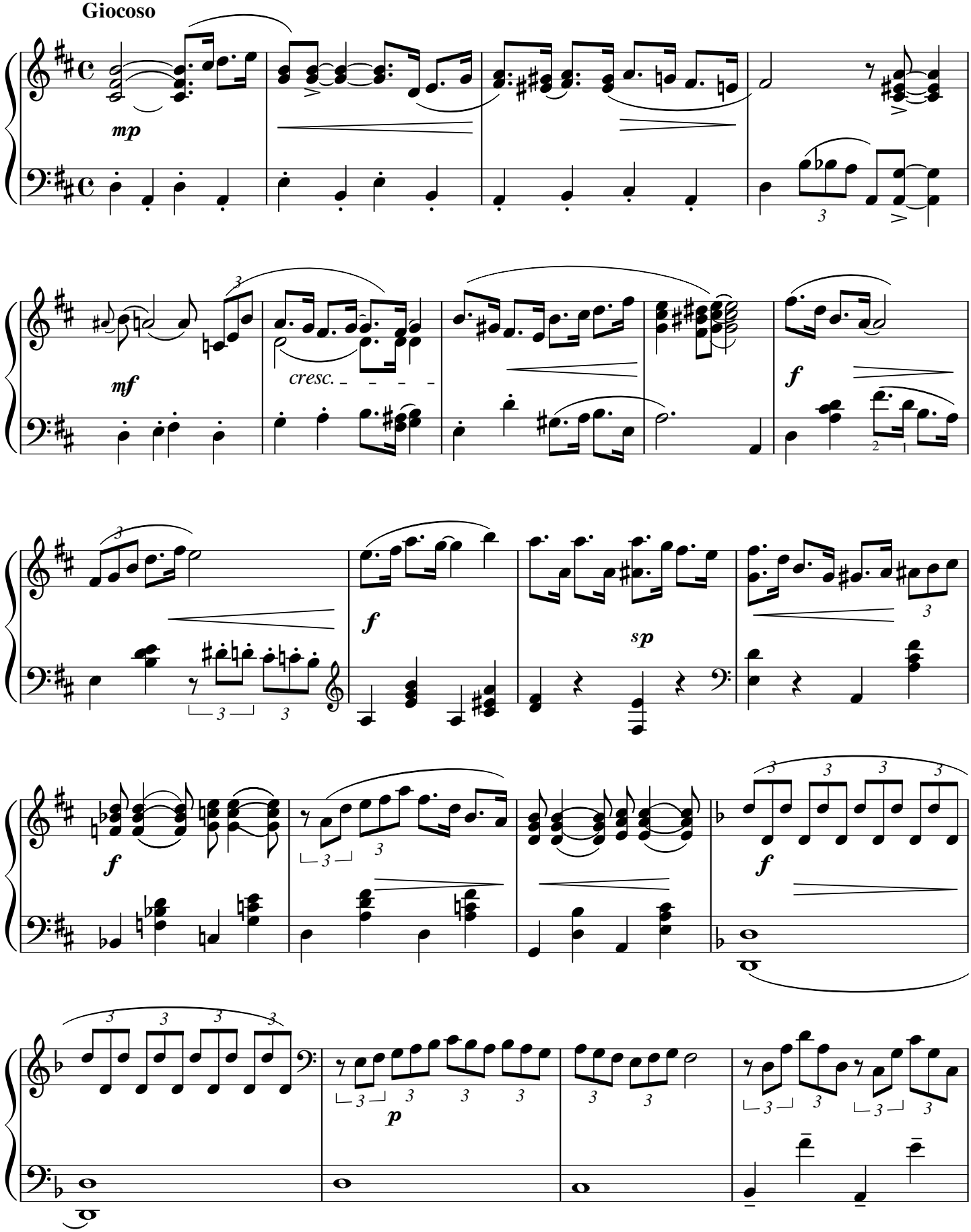

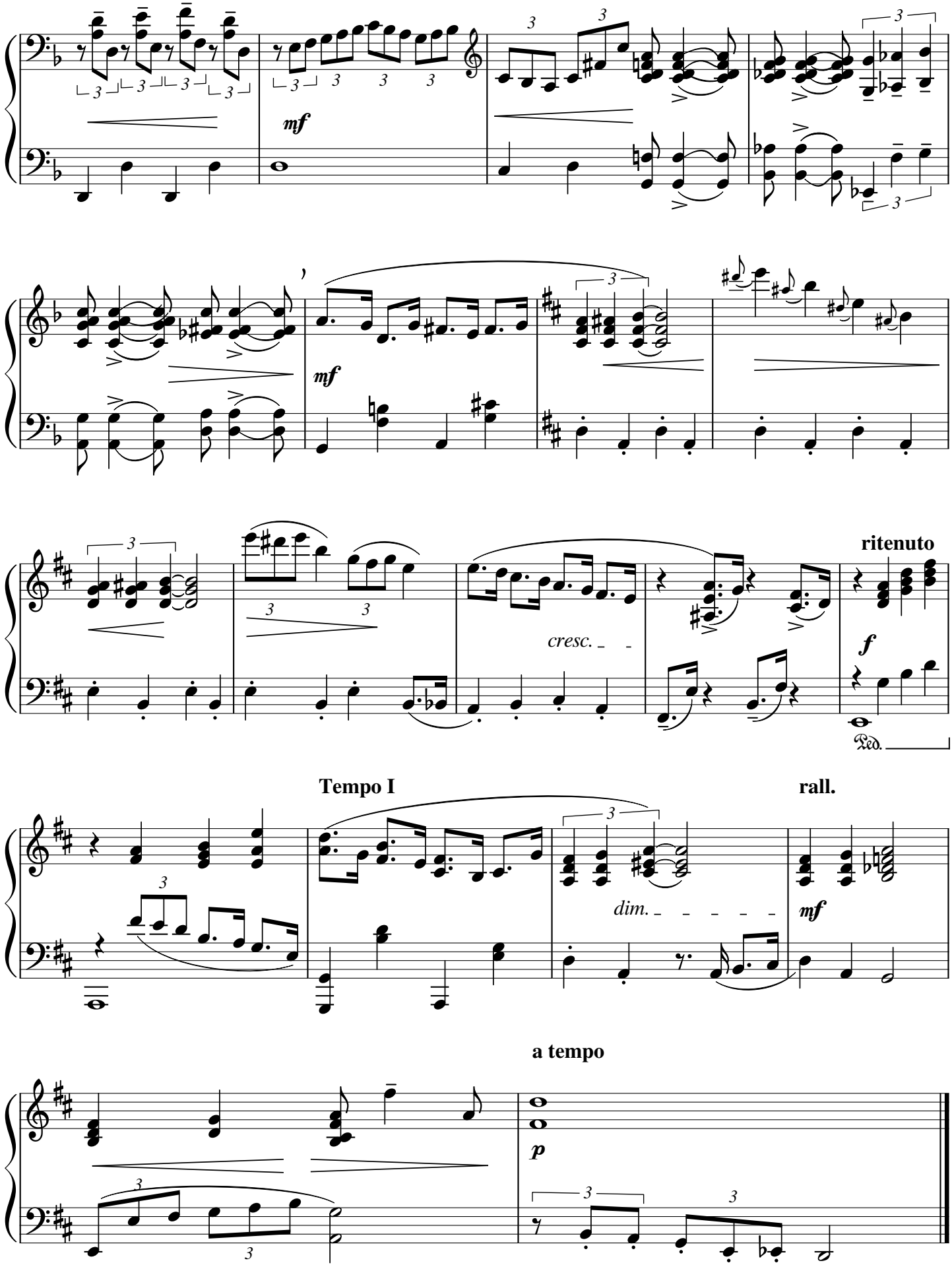
mf
mf
ritenuto
cresc.
f
Ped.
Tempo I
rall.
dim.
mf
a tempo
p

Я чекаю...

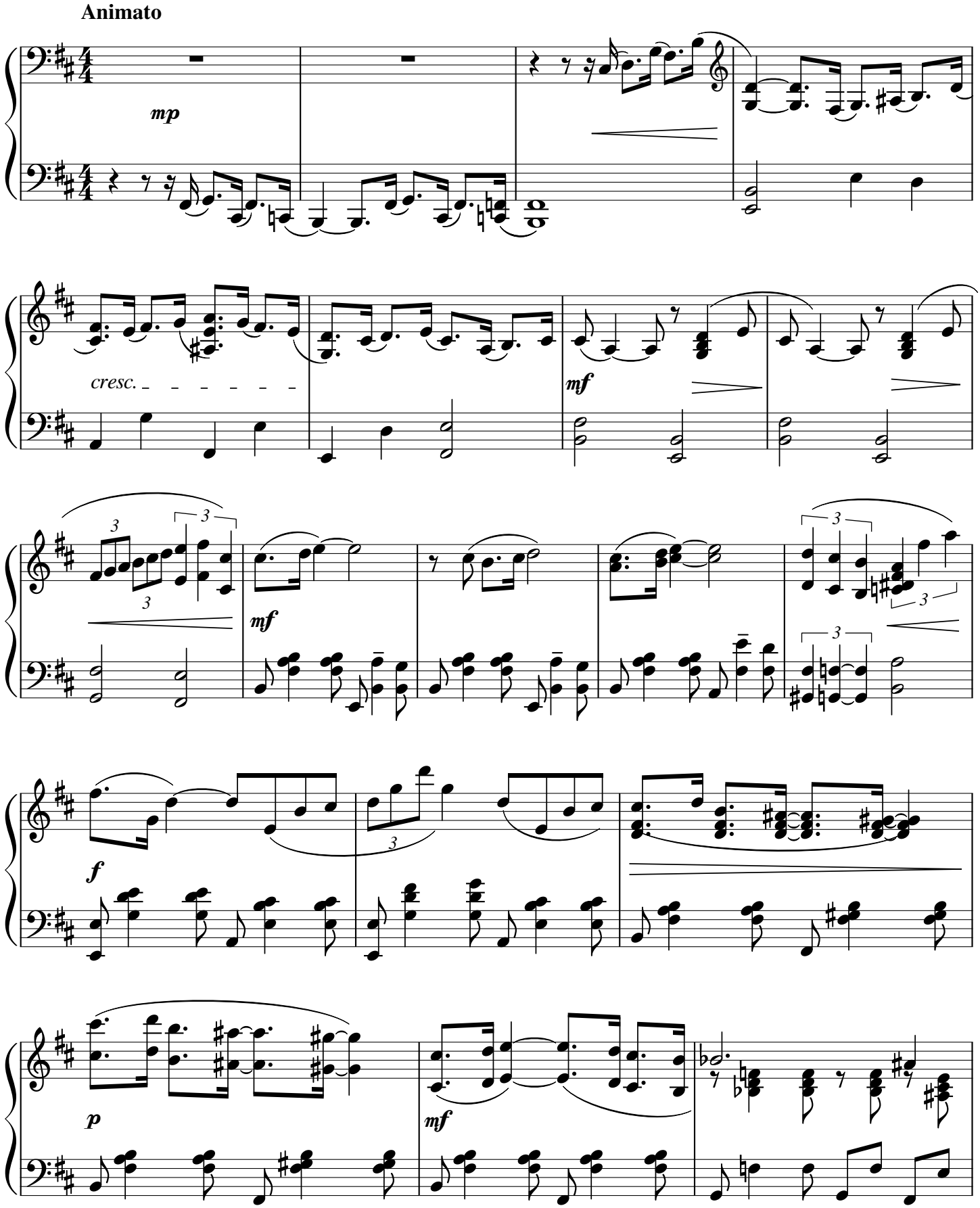

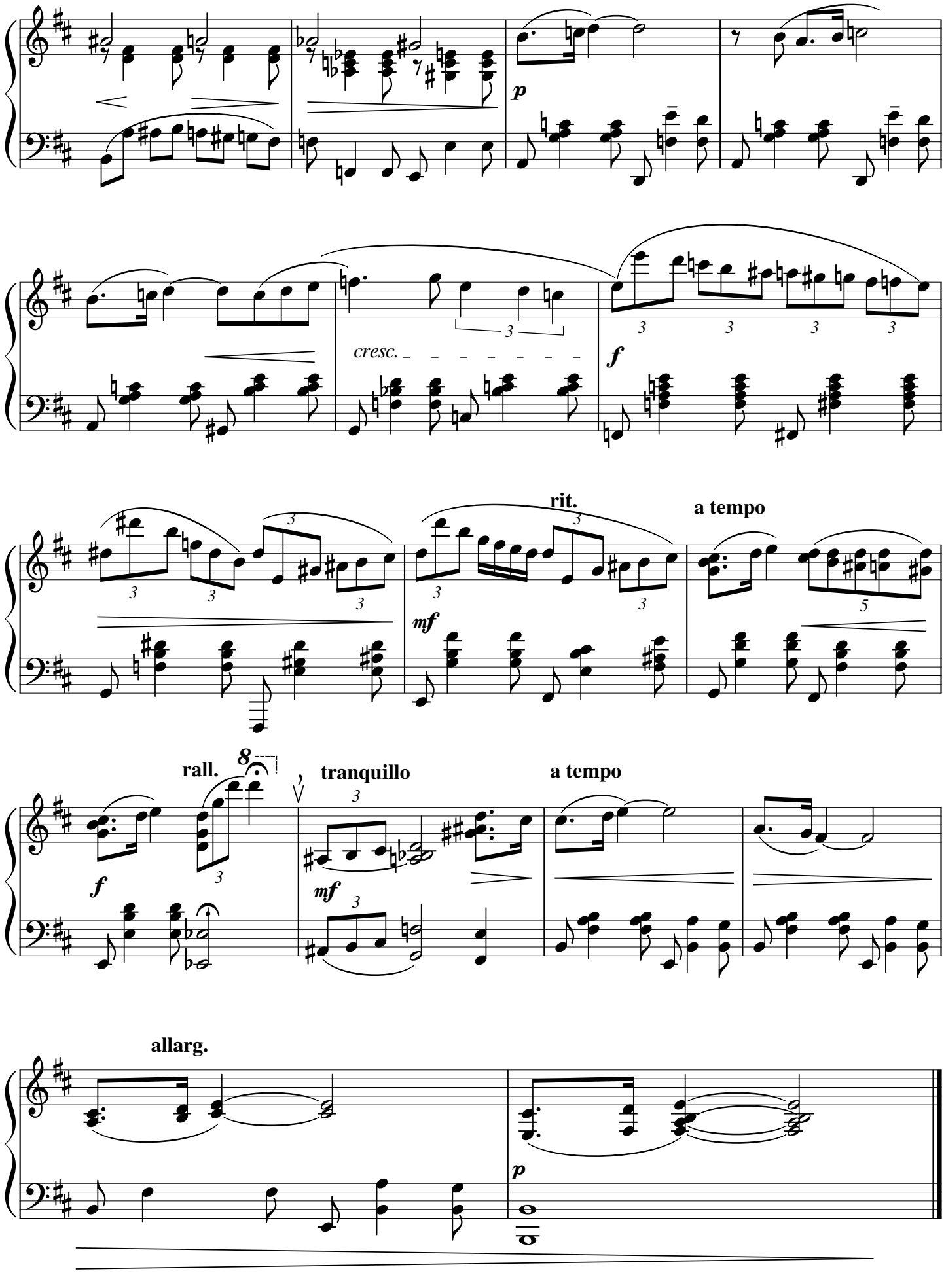
p
cresc.
f
rit.
a tempo
mf
rall.
8
tranquillo
a tempo
f
mf
allarg.
p

Ескіз

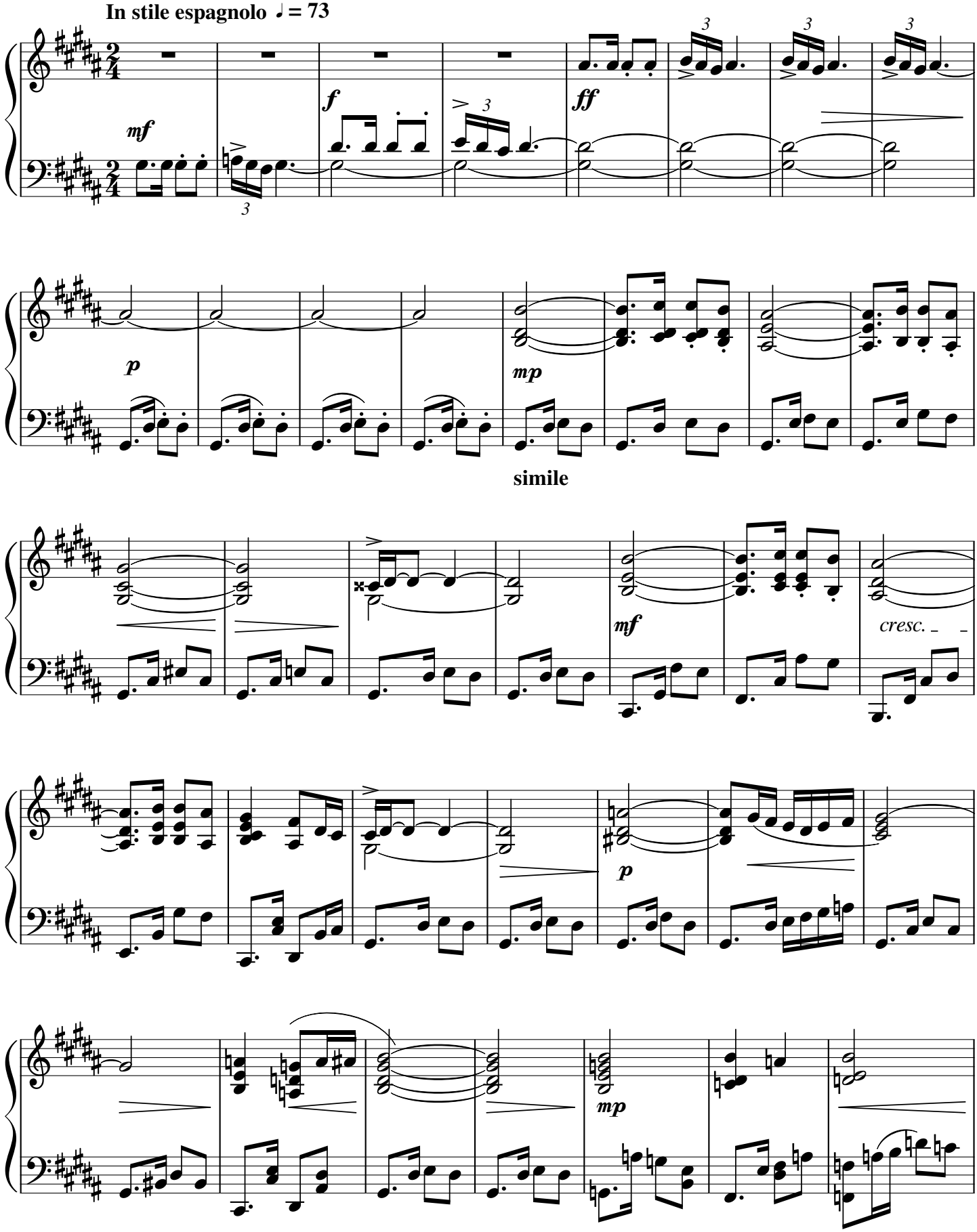

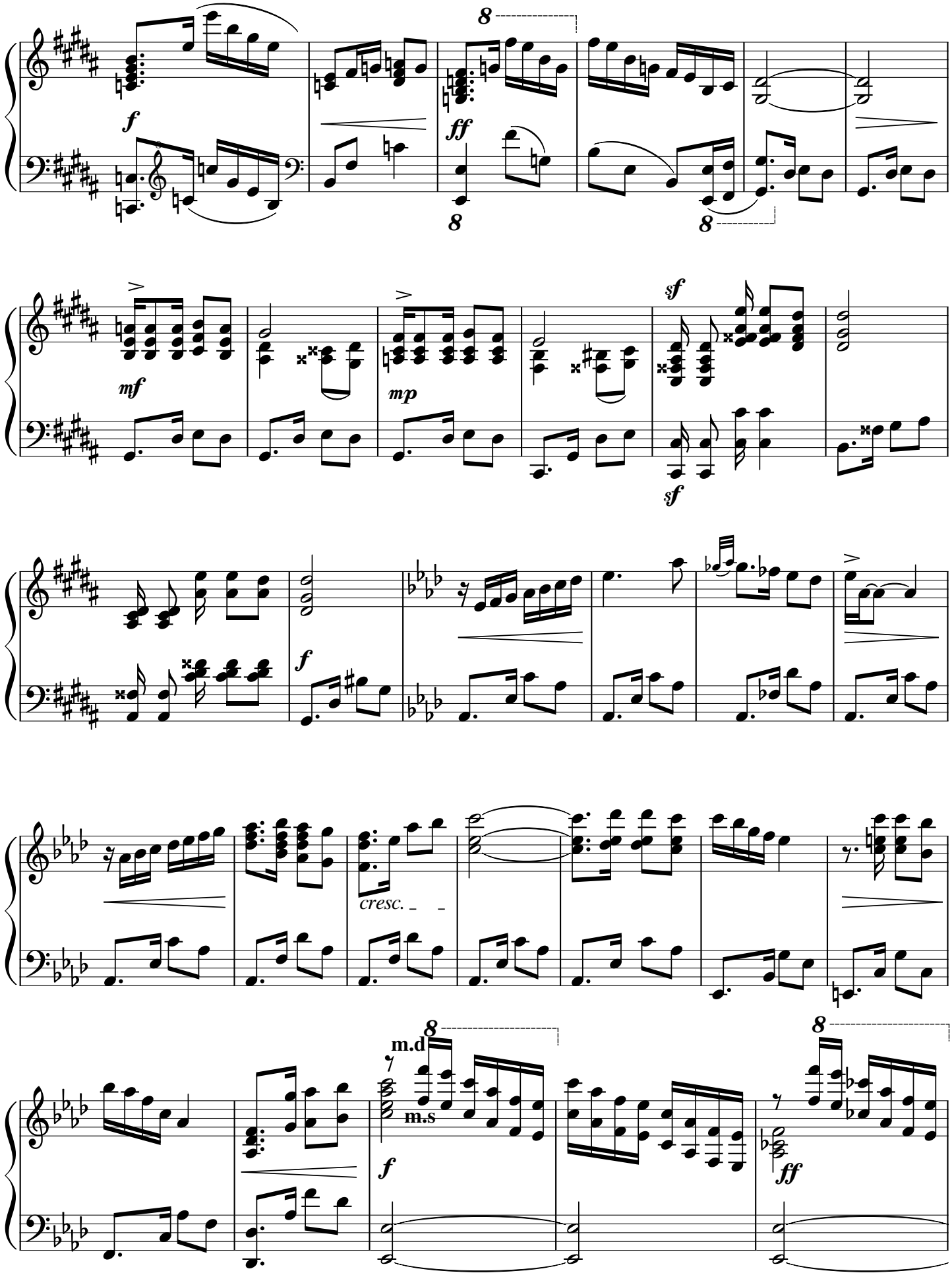
f
ff
mf
mp
sf
sf
f
cresc.
m.d
m.s
f
ff

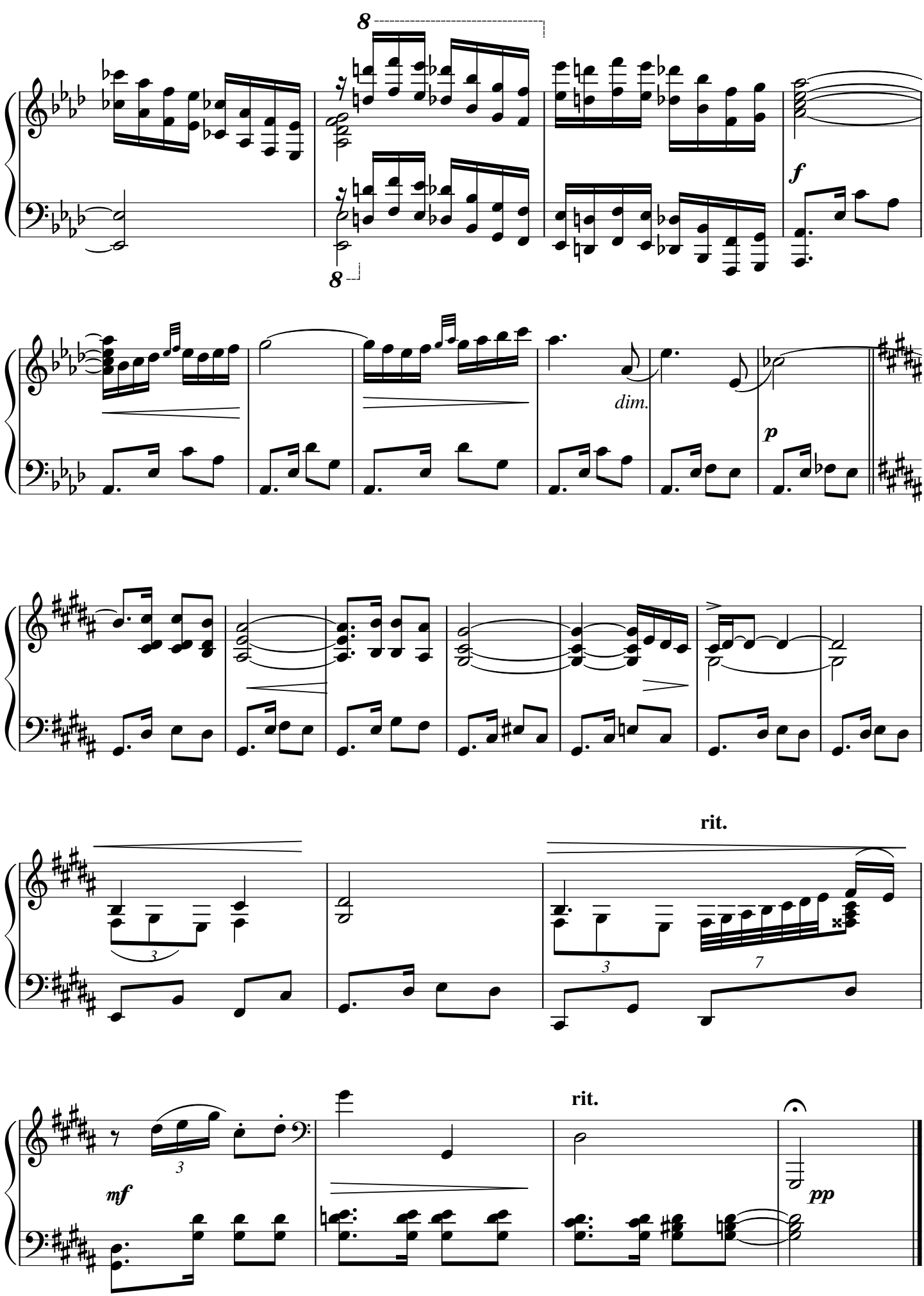
8
8
f
dim.
p
rit.
3
3
7
rit.
mf
3
pp

Інтермецо

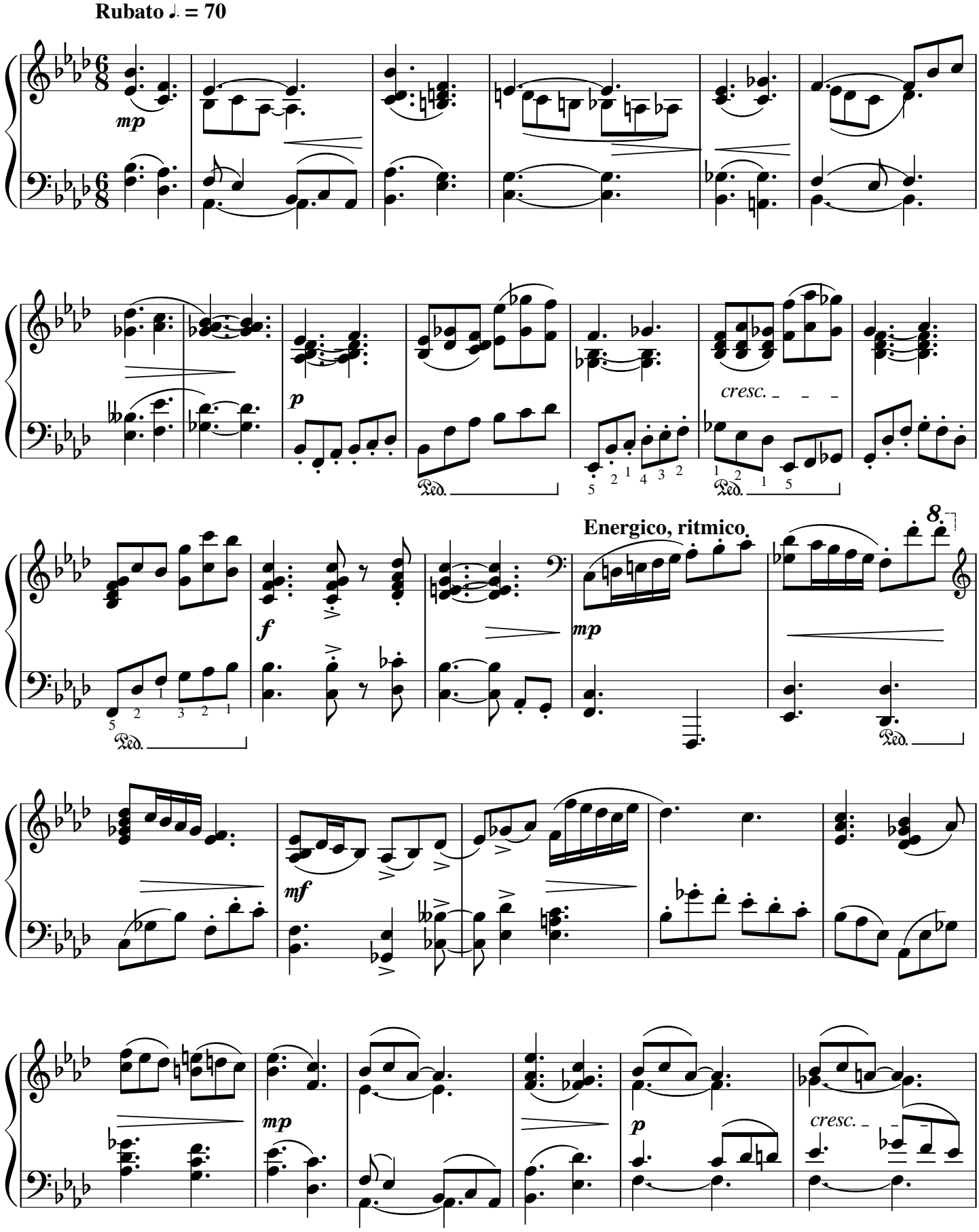

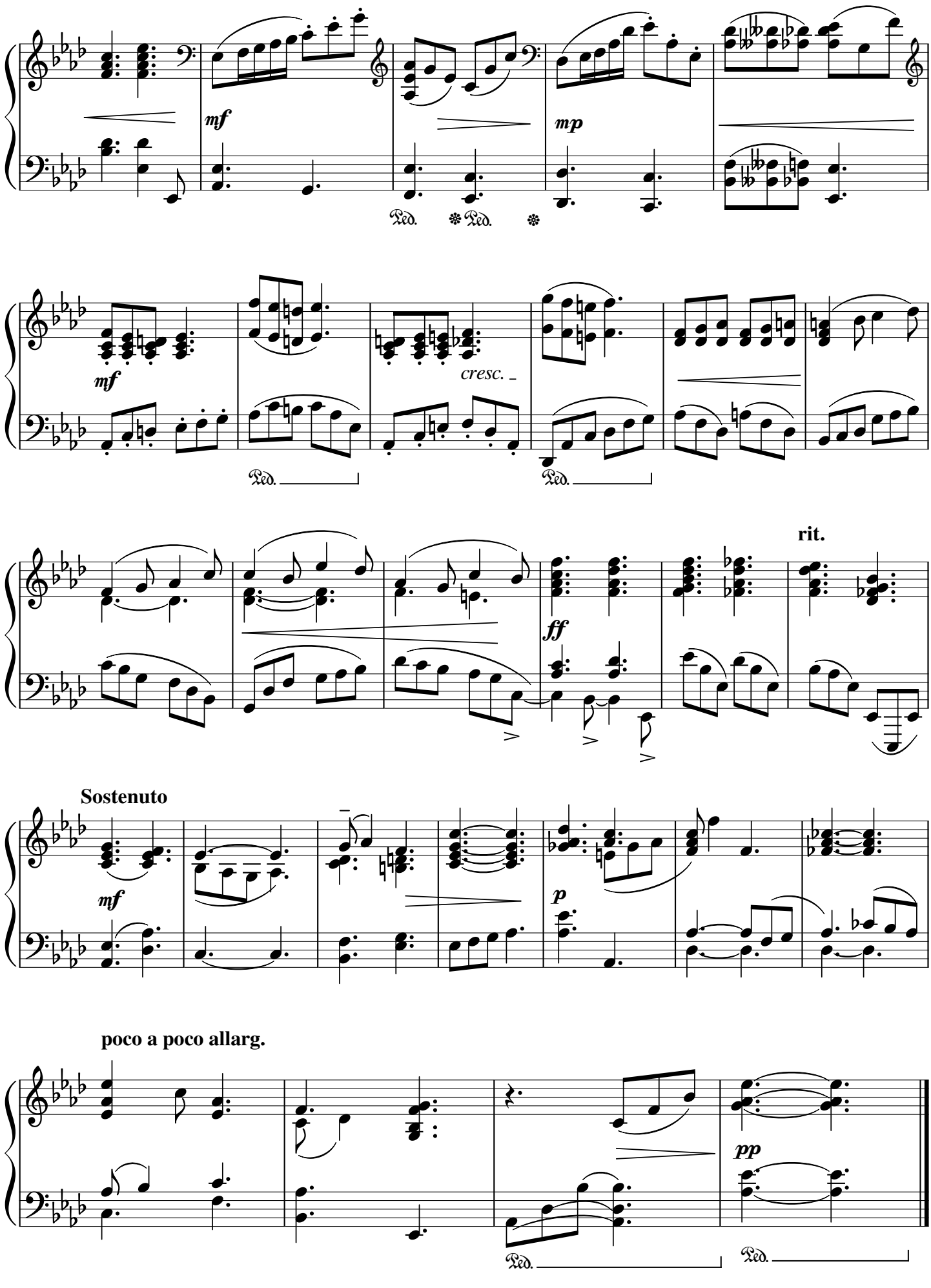
mf
mp
Ped.
Ped.
mf
cresc.
Ped.
Ped.
rit.
ff
Sostenuto
mf
p
poco a poco allarg.
pp
Ped.
Ped.

Неминучість

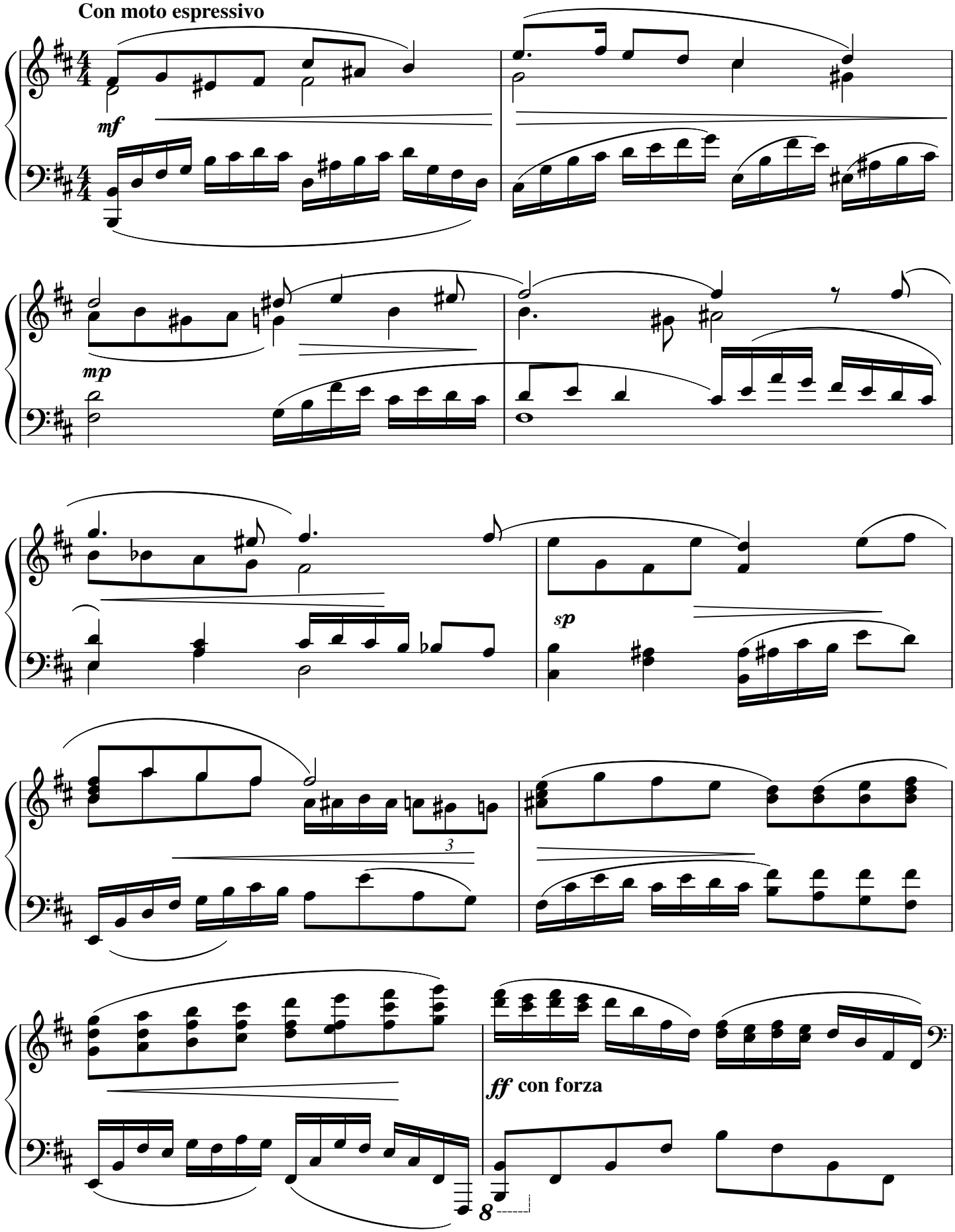

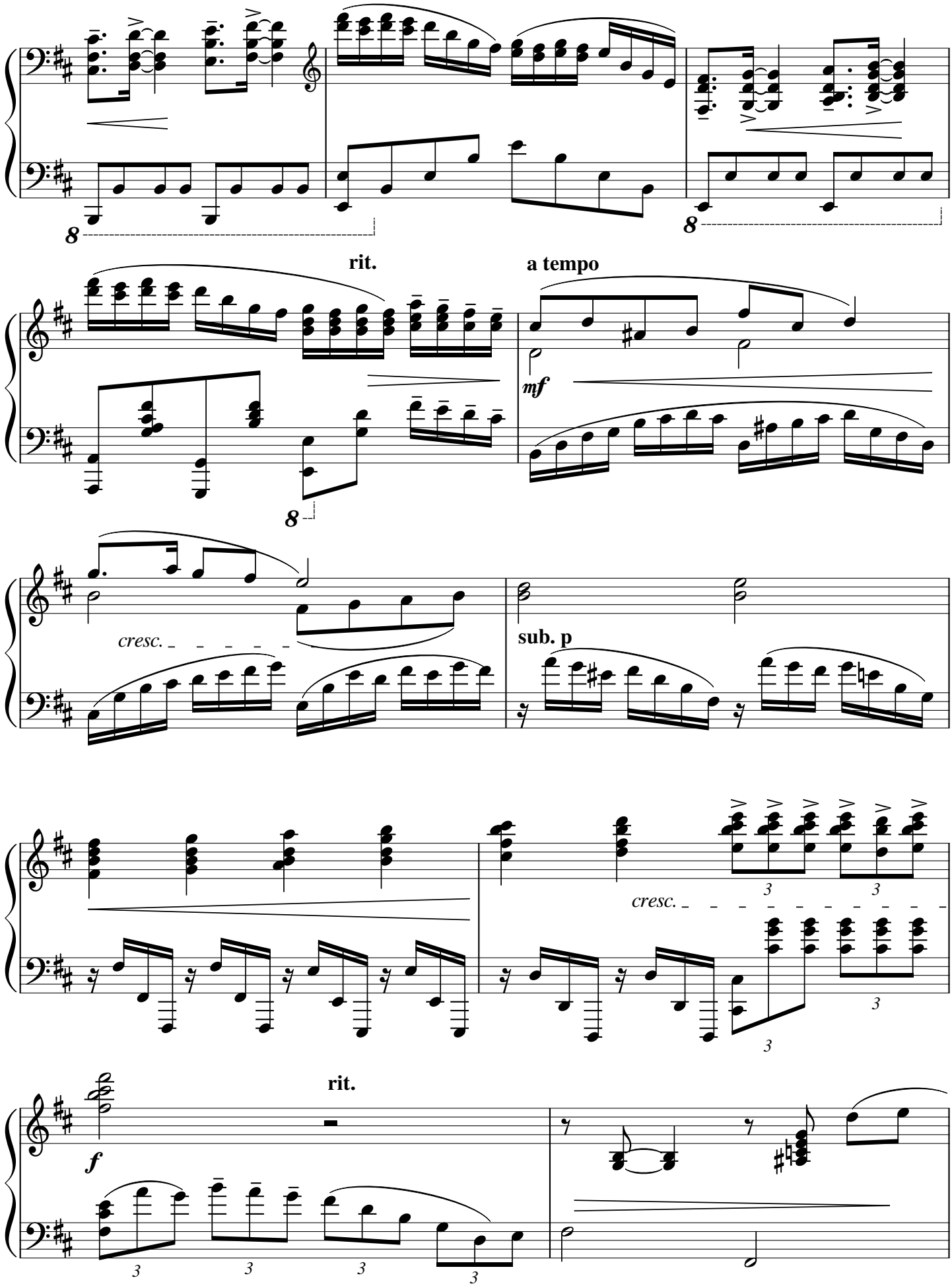
8
8
rit.
a tempo
mf
8
cresc.
sub. p
cresc.
3
3
3
3
rit.
f
3
3
3
3

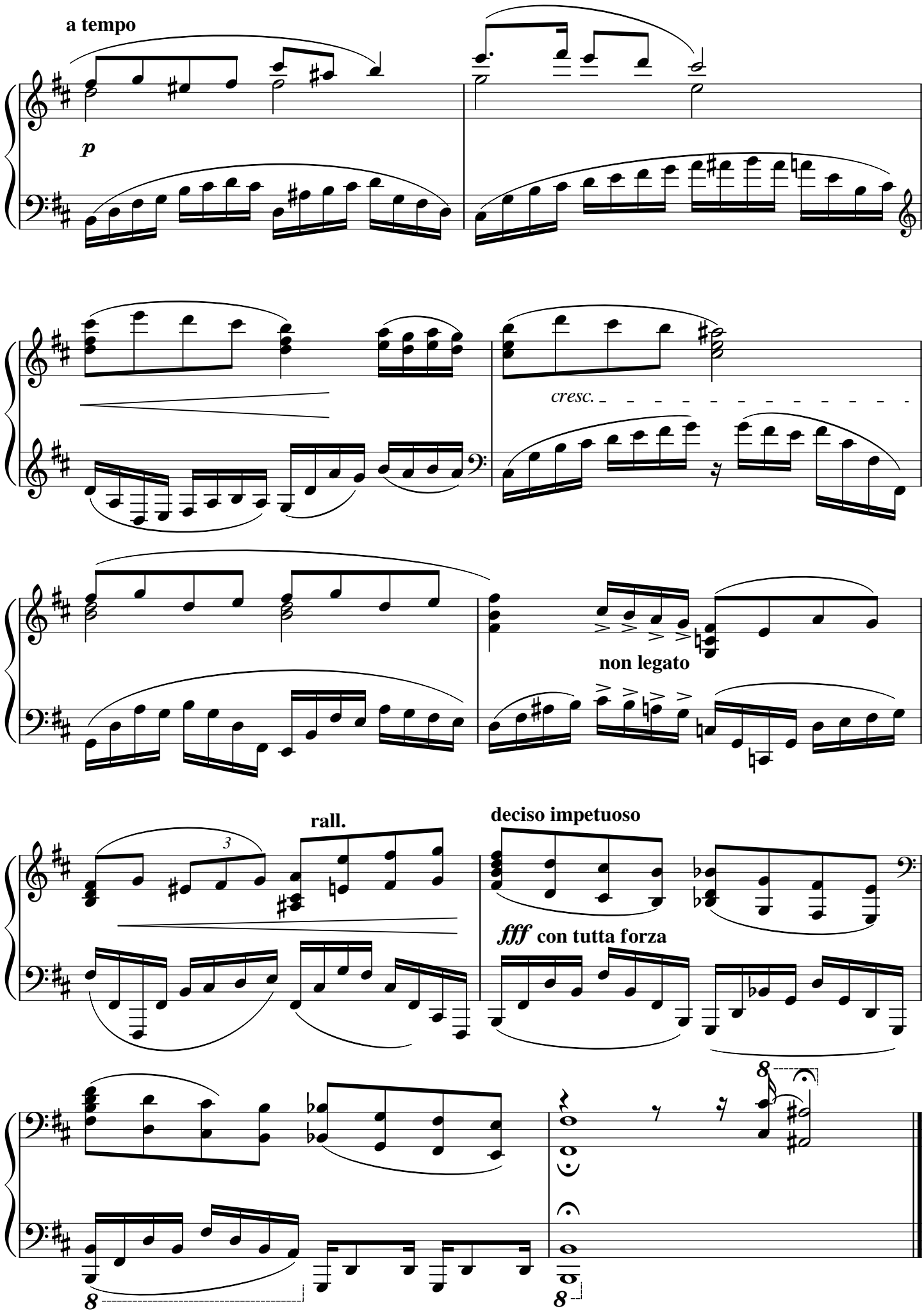
a tempo
p
cresc.
non legato
rall.
deciso impetuoso
fff con tutta forza

Сумний експромт

Andante espressivo

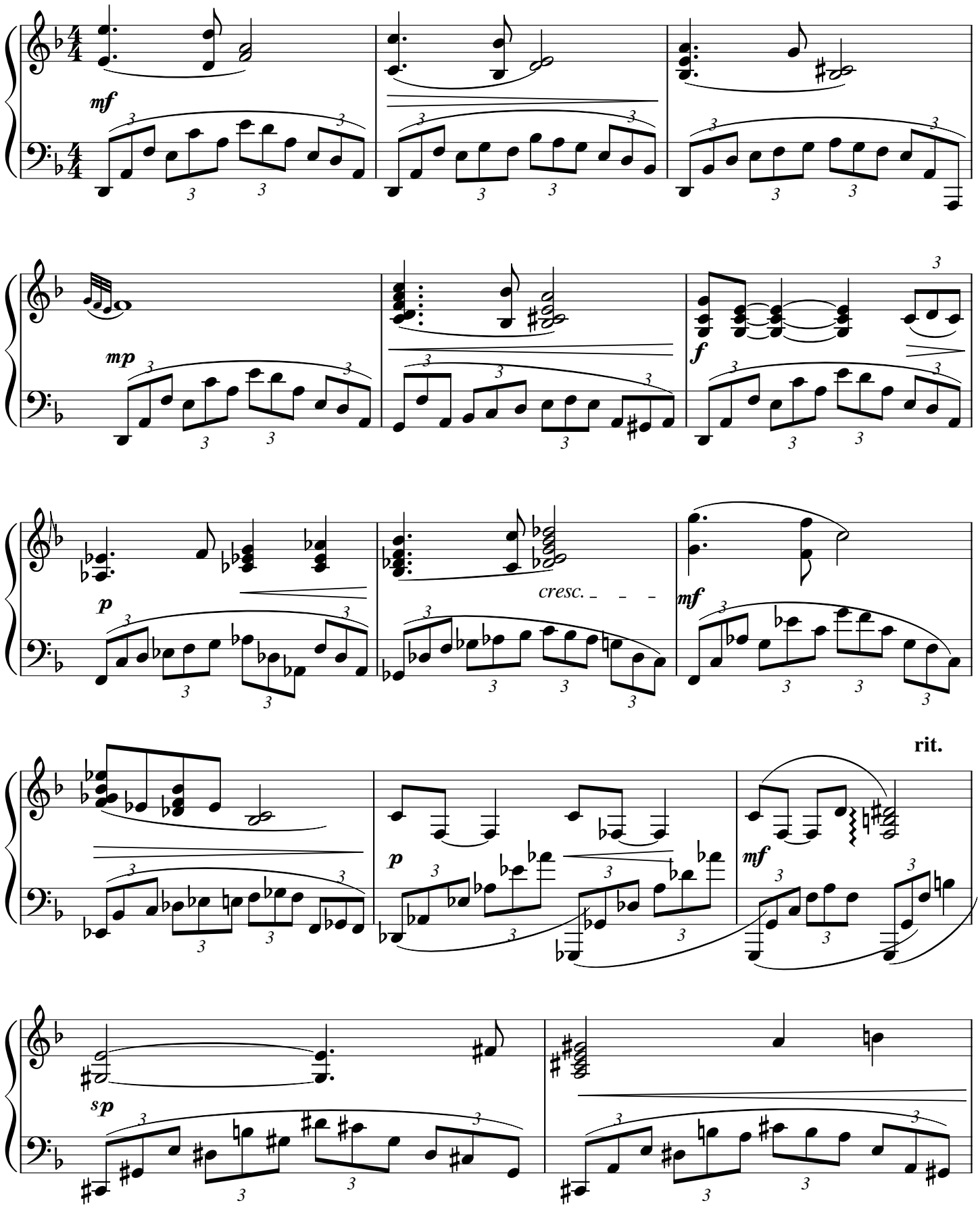

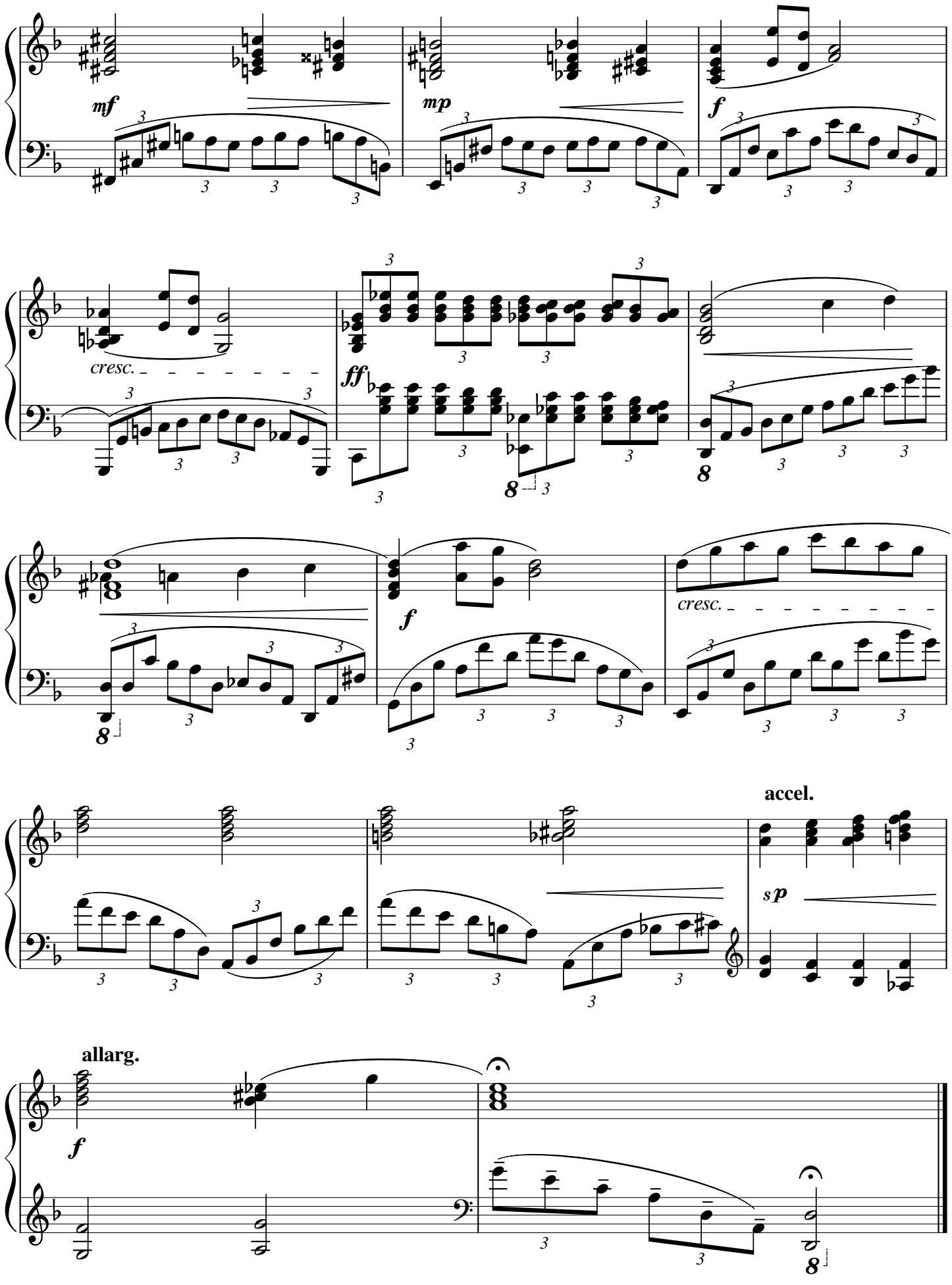
mf
mp
f
cresc.
ff
8
f
cresc.
accel.
sp
allarg.
f
8

Кава на шпацер

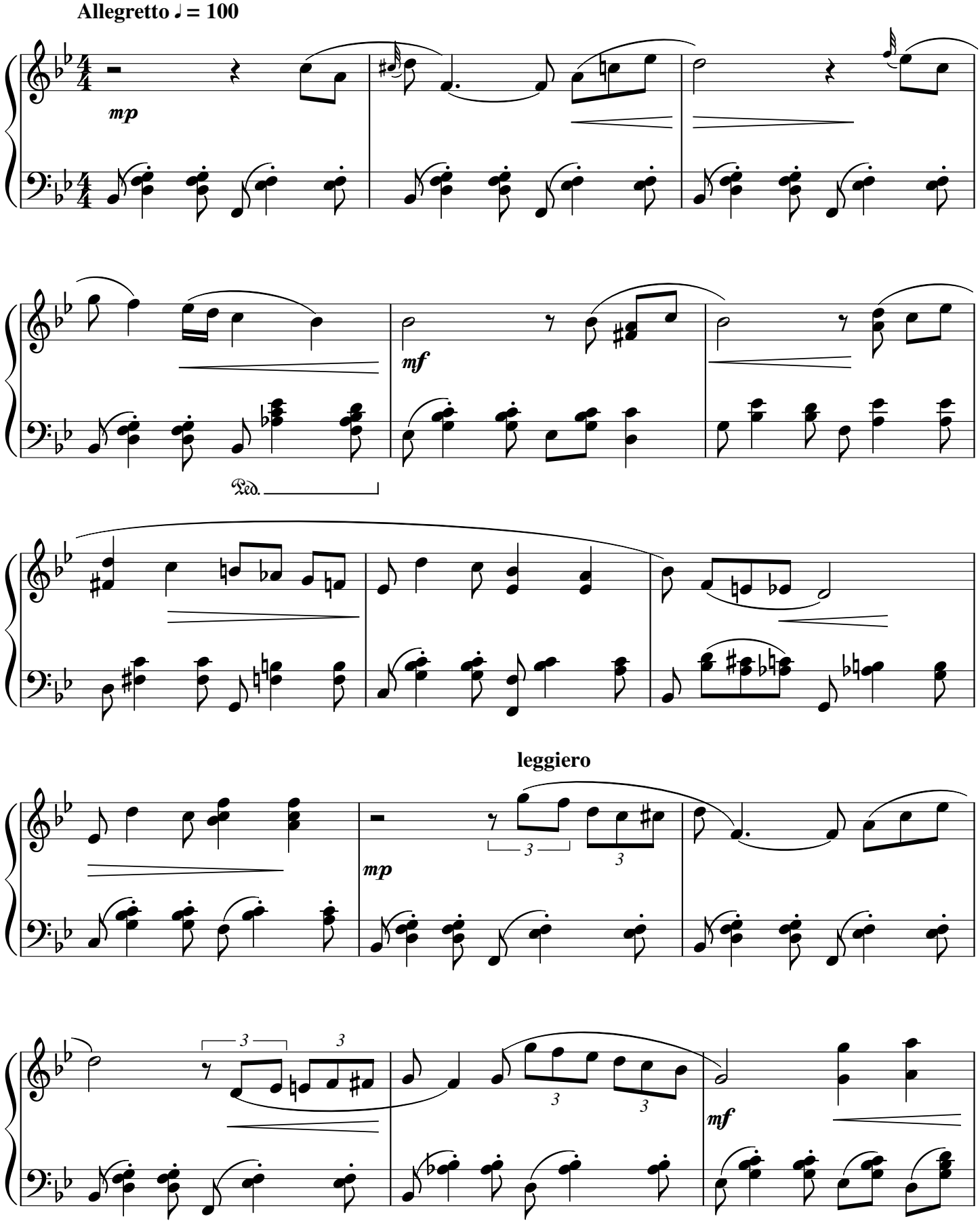

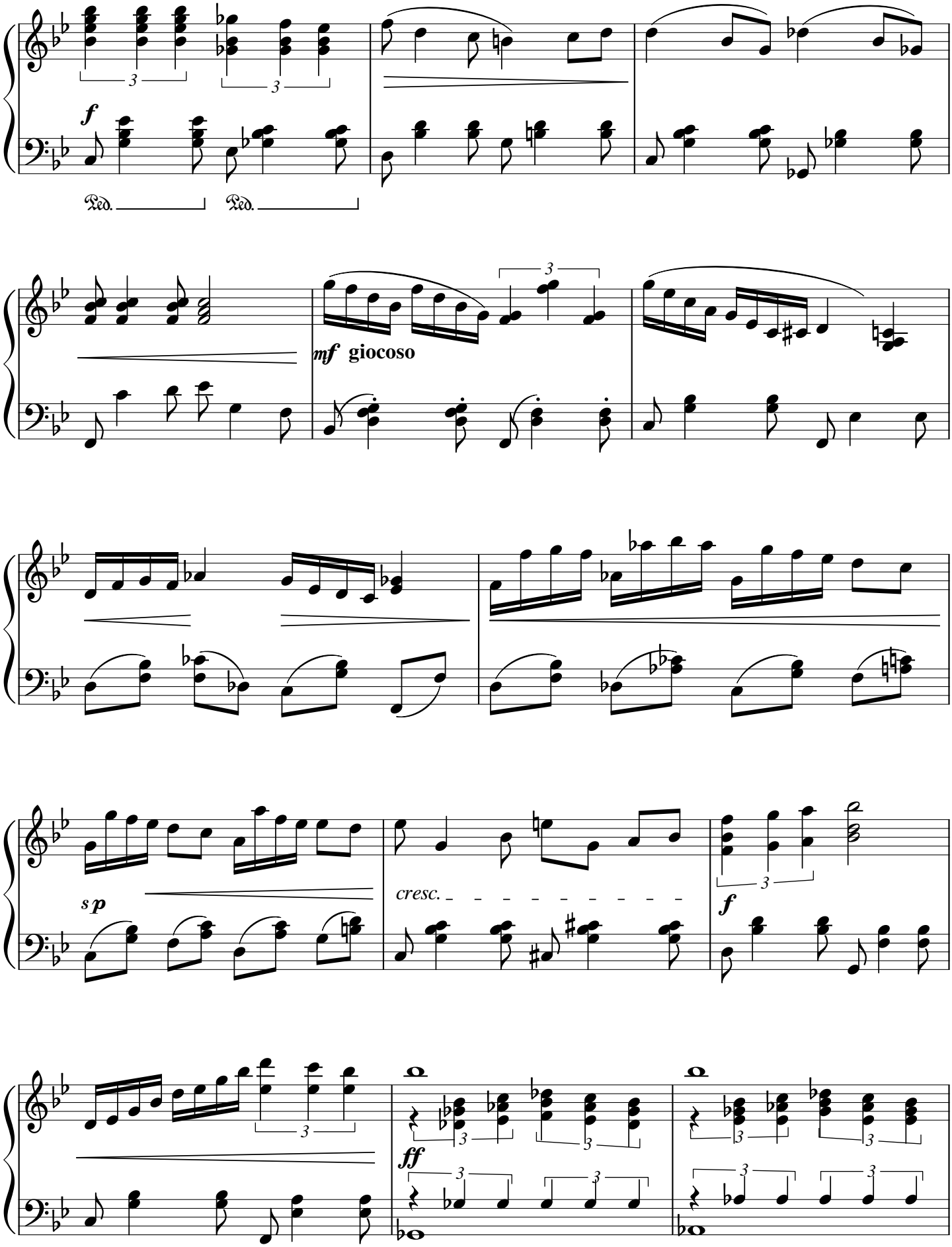
f
Ped.
Ped.
mf giocoso
sp
cresc.
f
ff

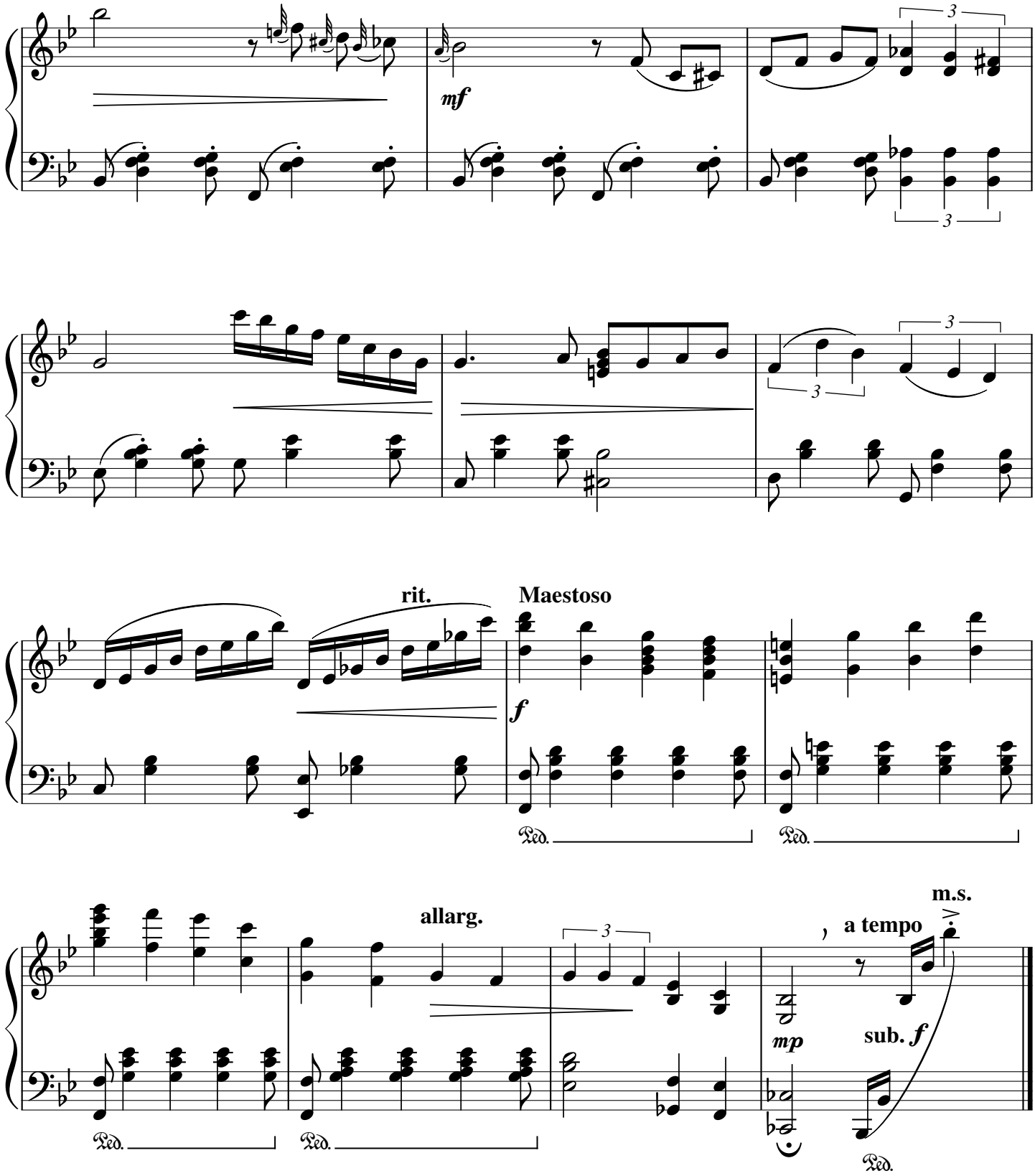
mf
3
3
3
3
rit.
Maestoso
f
Ped.
Ped.
allarg.
3
Ped.
Ped.
, a tempo
m.s.
mp
sub. f
Ped.

Поема

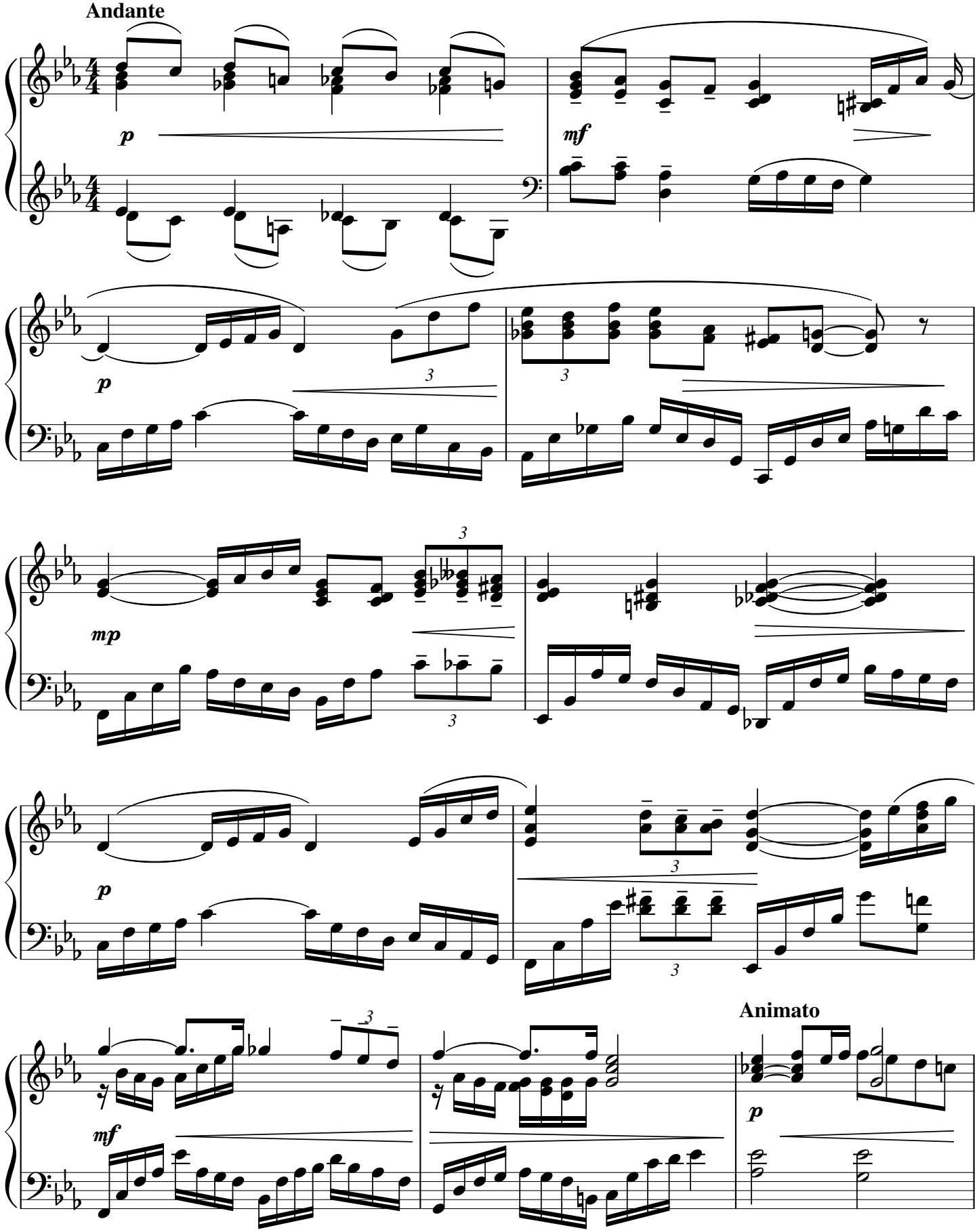

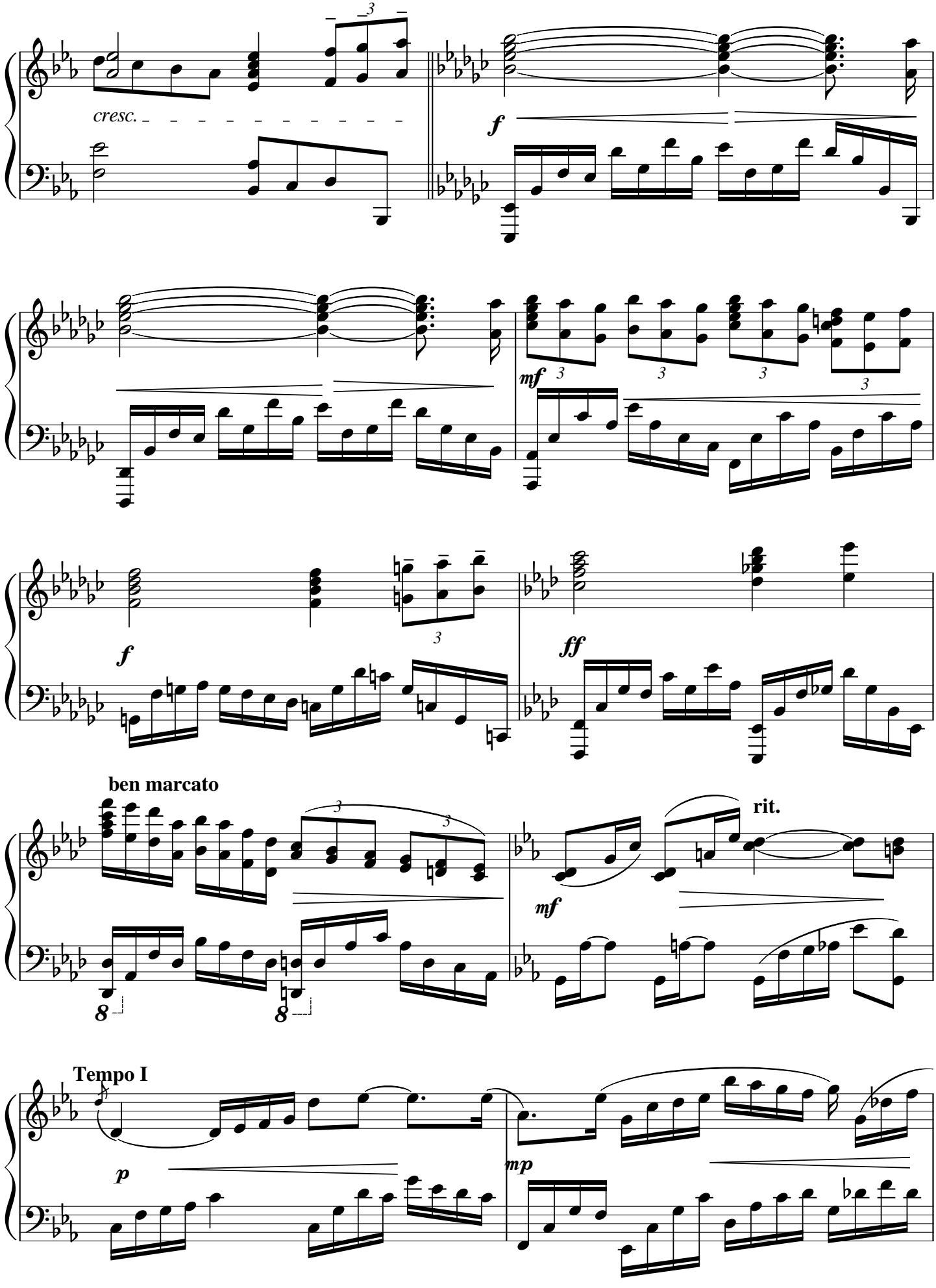
cresc.
f
mf
f
ff
ben marcato
rit.
mf
Tempo I
p
mp

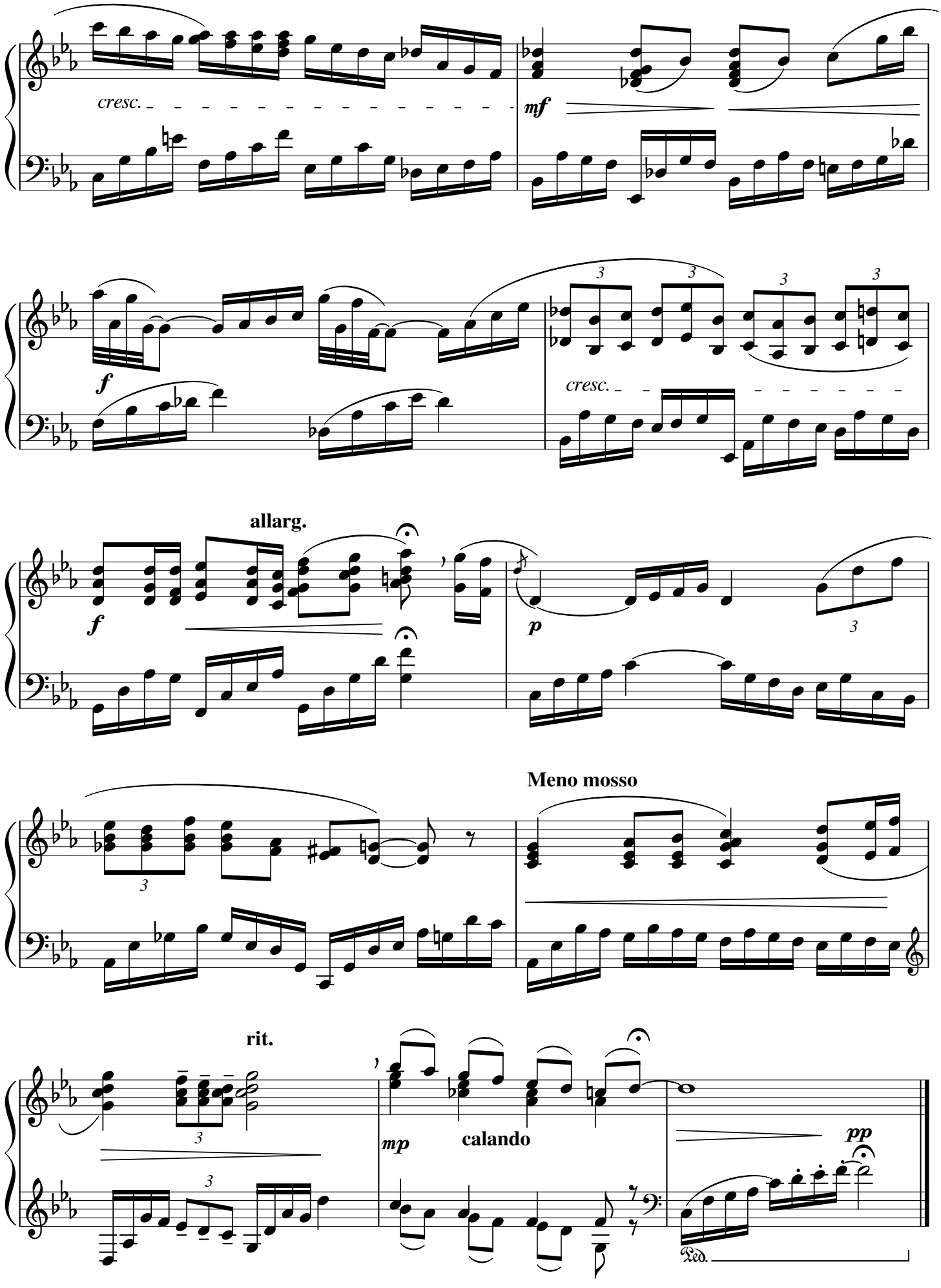
cresc.
mf
f
cresc.
allarg.
f
p
Meno mosso
rit.
mp
calando
pp
Ped.

Аквамарин

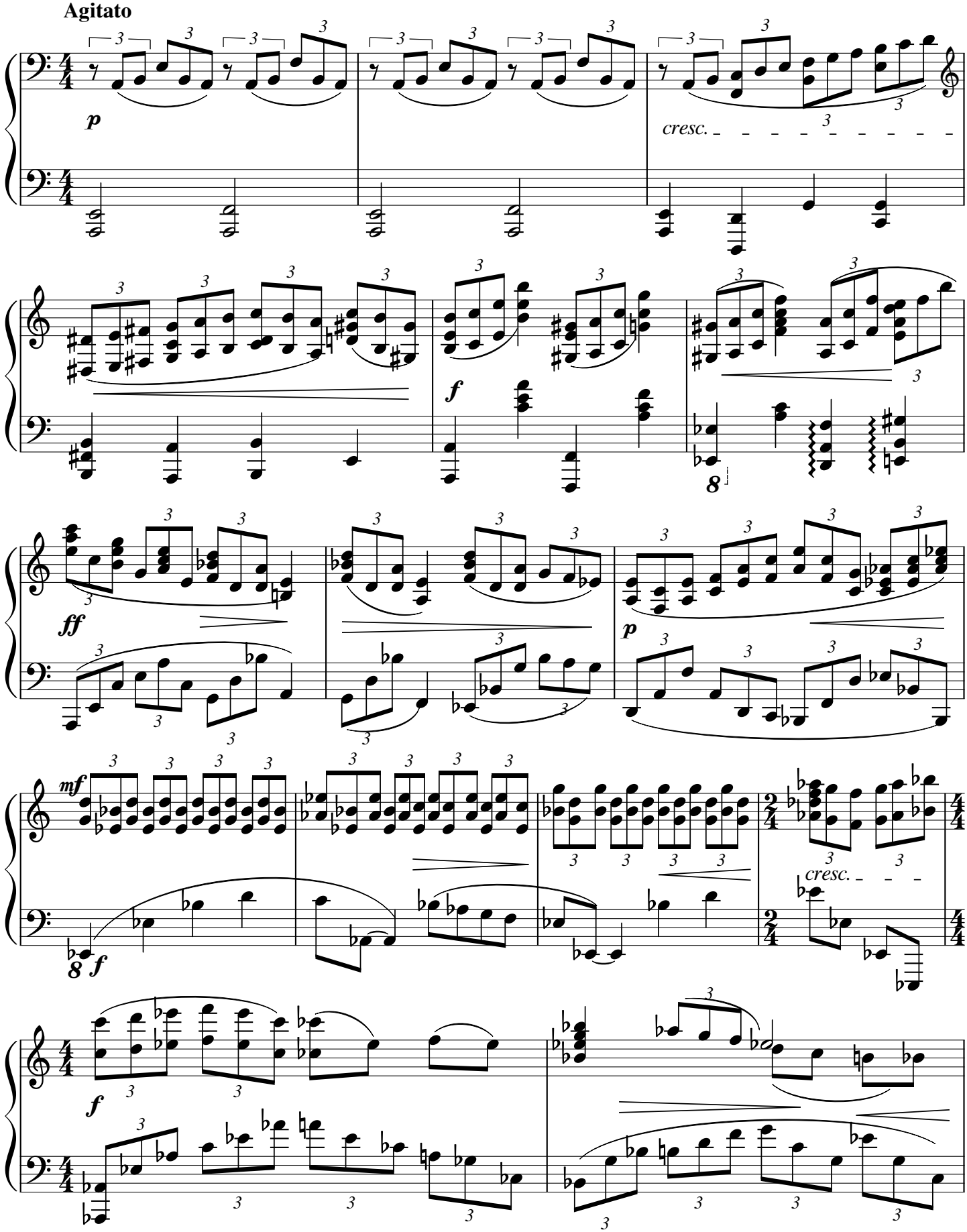

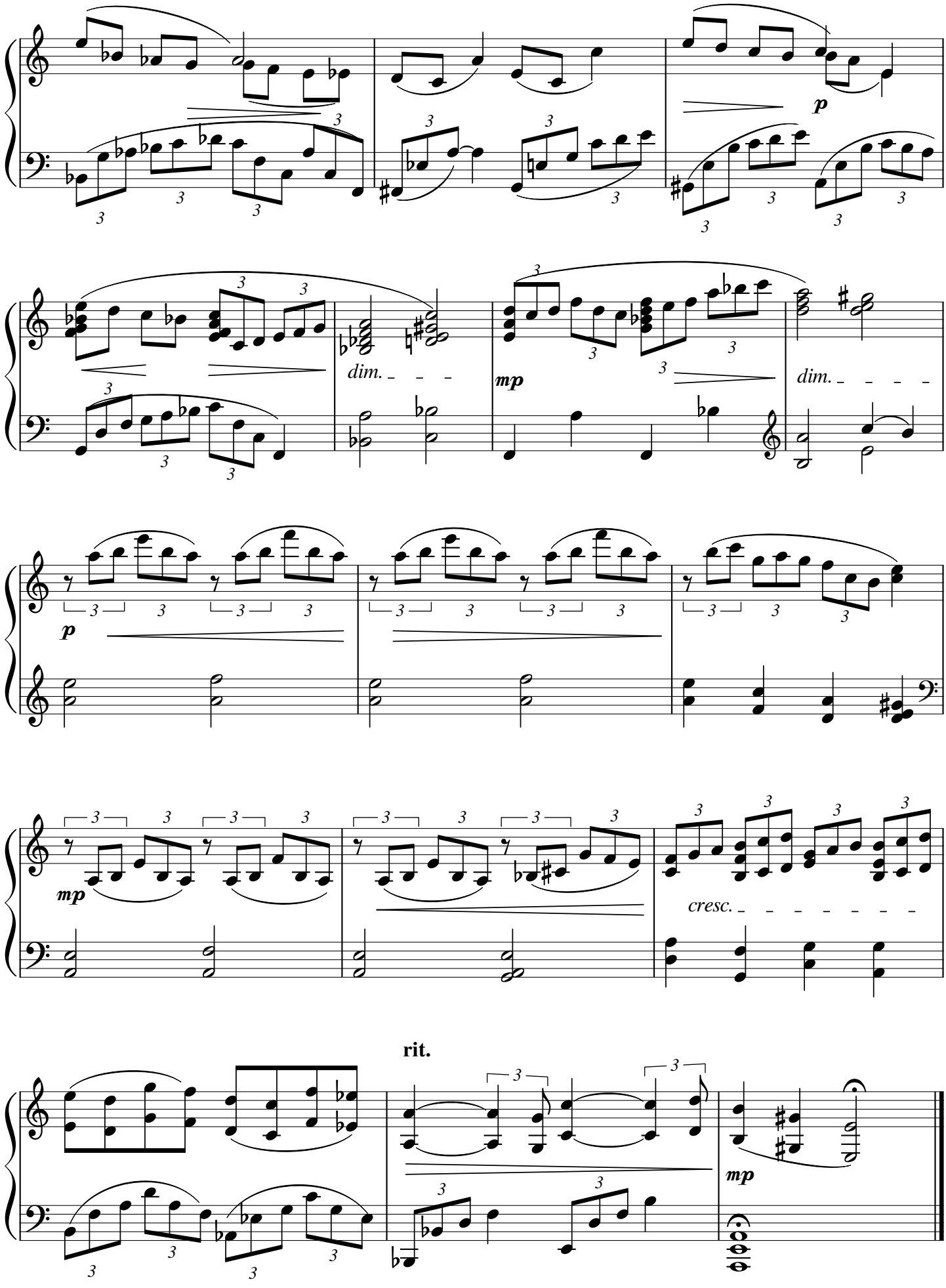
p
dim.
mp
dim.
p
mp
cresc.
rit.
mp

Токата
("Дорога додому")

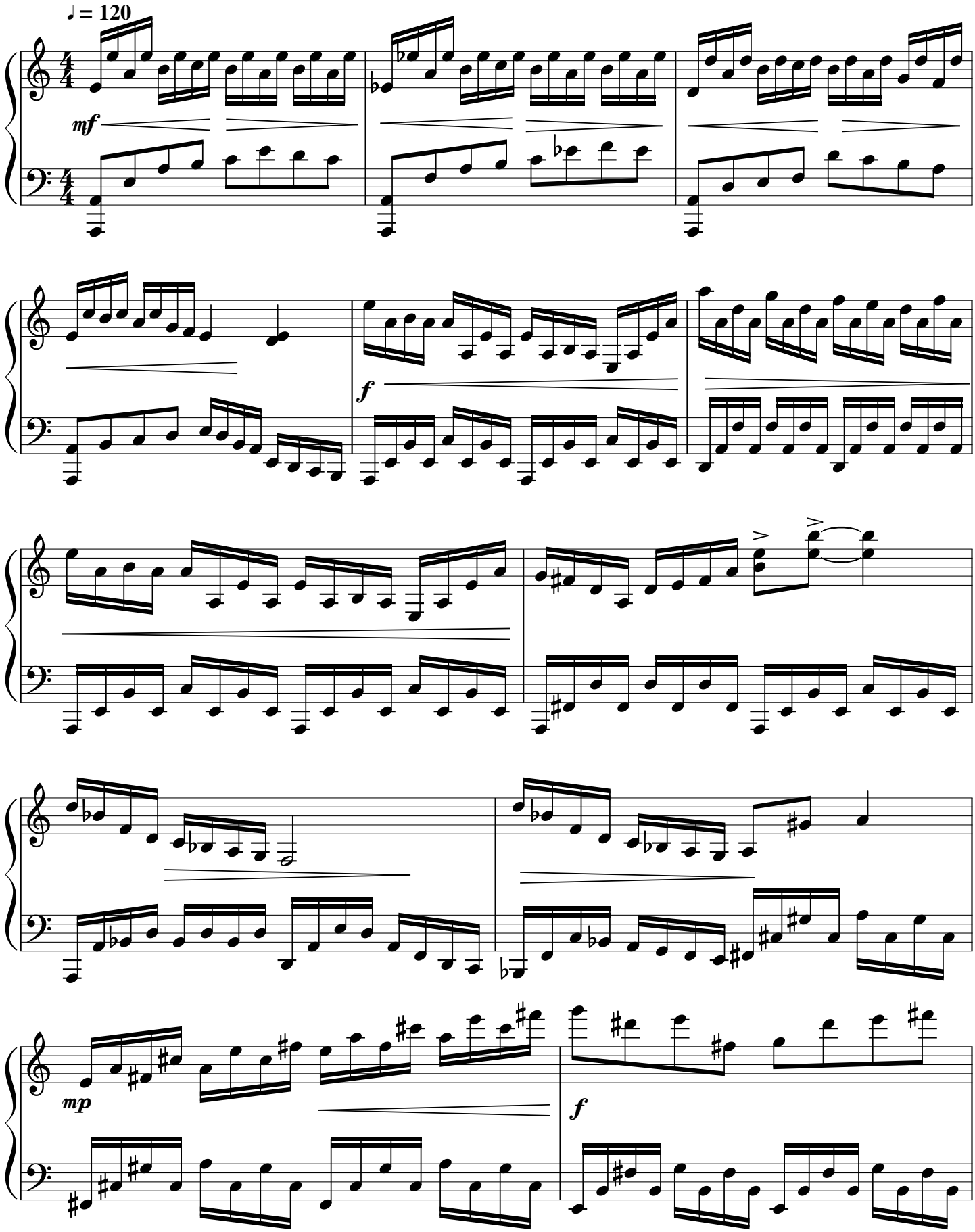

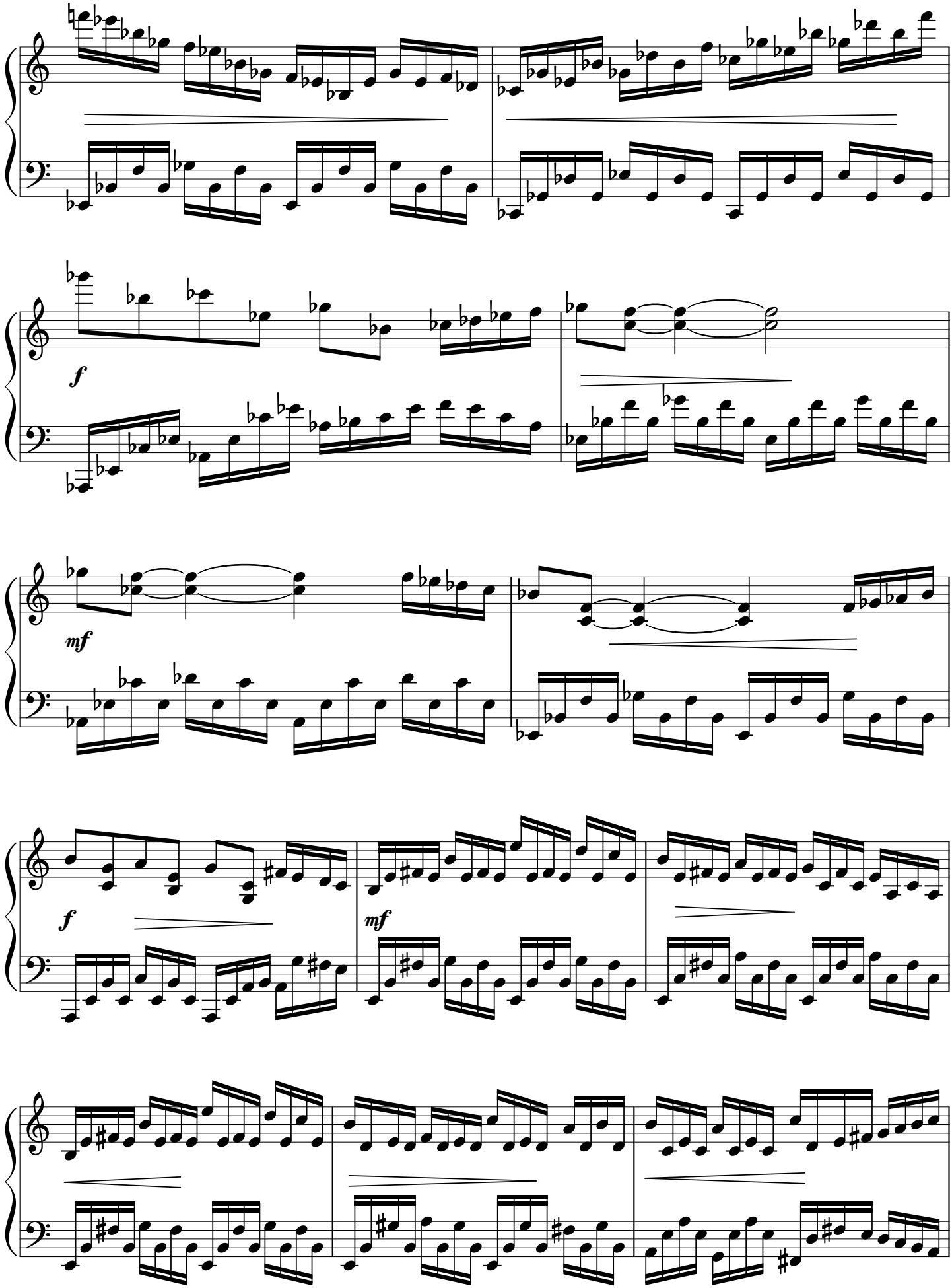
f
mf
f
mf

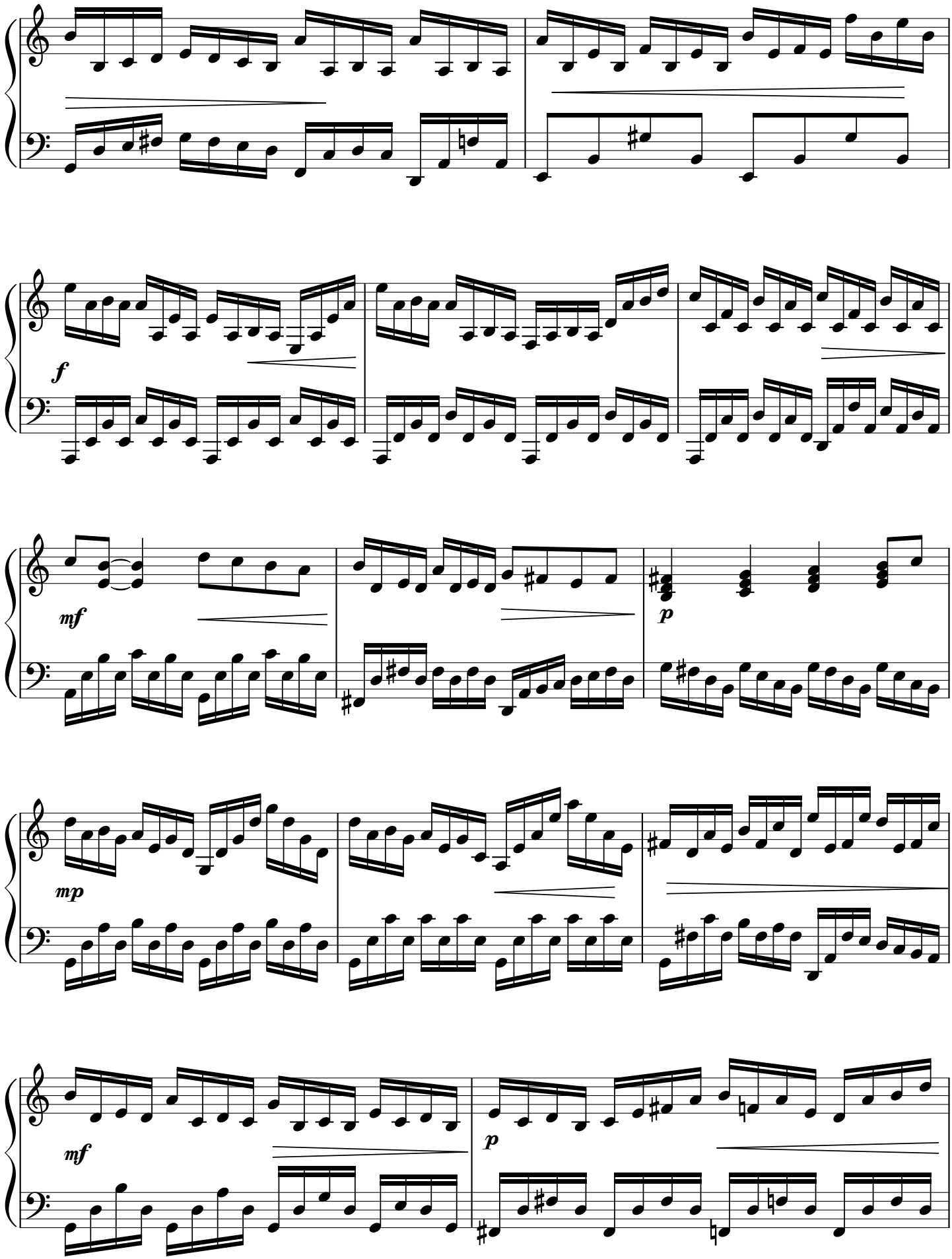
f
mf
p
mp
mf
p

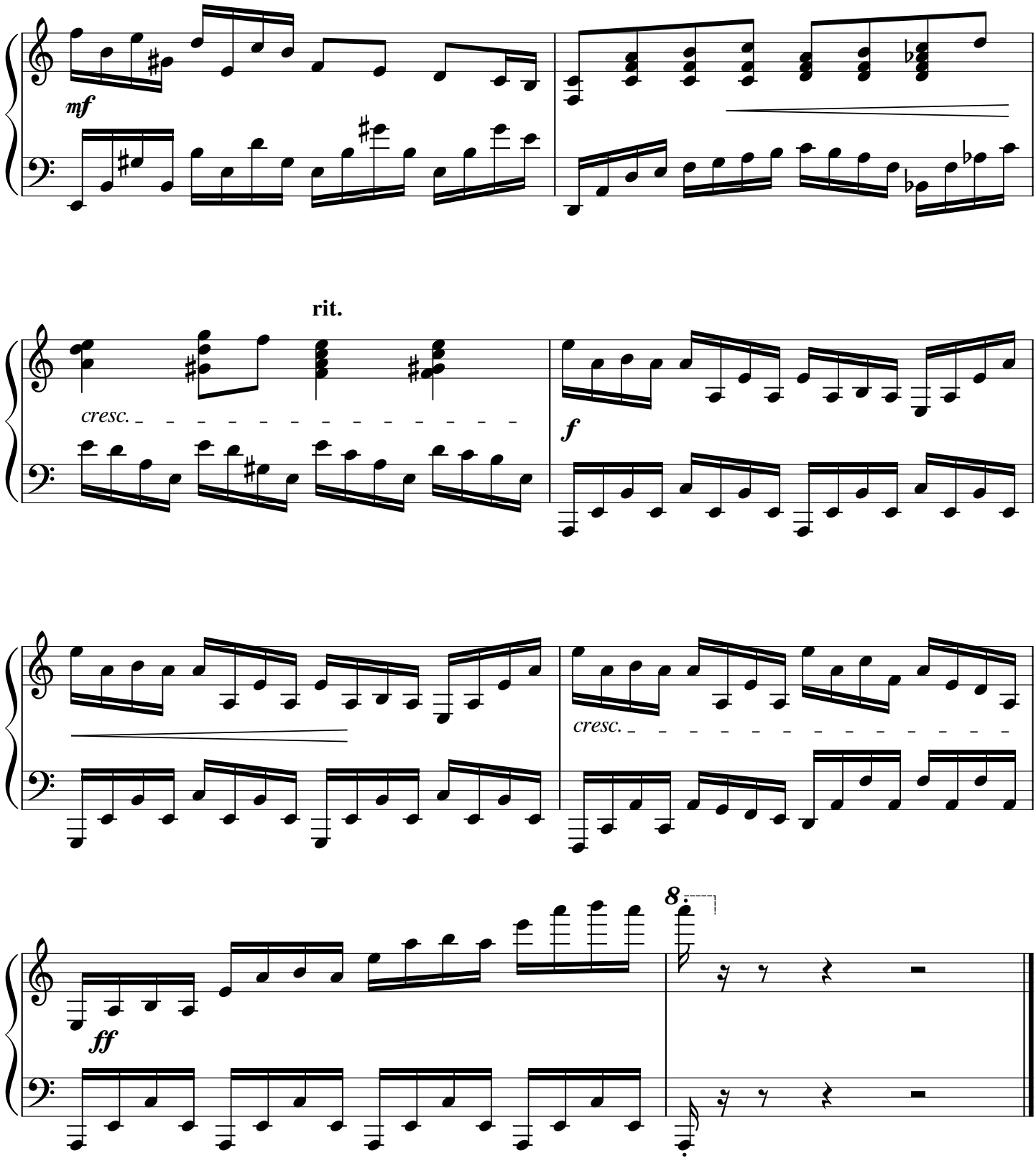
mf
rit.
cresc.
f
cresc.
8
ff